

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ČESKO-NĚMECKÉ VZTAHY V PŘÍHRANIČNÍCH
REGIONECH - PŘÍPADOVÁ STUDIE AŠSKA**

Autor práce: Jakub Hais

Studijní obor: Regionální a teritoriální studia

Forma studia: Kombinované

Vedoucí práce: doc. PhDr. Lukáš Valeš Ph.D.

Katedra: Katedra společenských věd

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Lukáši Valešovi Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále bych chtěl poděkovat místostarostovi města Aše panu Ing. Pavlu Klepáčkovi za poskytnuté materiály a pomoc při tvorbě práce.

ABSTRAKT

HAIS, J. *Česko-německé vztahy v příhraničních regionech - případová studie Ašska : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2016. 70 s. Vedoucí bakalářské práce : doc. PhDr. Lukáš Valeš Ph.D.

Klíčová slova: česko-německá, přeshraniční, příhraniční, spolupráce, vztahy, Ašsko

Cílem práce je zmapování příhraniční spolupráce na území Ašska od roku 1989 do současnosti. Jelikož se daným tématem žádná publikace nezabývá, chybí i ucelené informace o tomto období. Dalším cílem mé práce je pomocí analyticko-empirické metody z dochovaných pramenů zjistit, zda tato spolupráce má klesající nebo stoupající tendenci. Jak se postupně vyvíjela a v jaké formy se postupně měnila. Práce využívá řízeného rozhovoru za účelem zjistit, jakým směrem se spolupráce dále ubírá a popřípadě navrhnout metody pro zlepšení spolupráce.

ABSTRACT

HAIS, J. *Czech-German relations in the border regions - a case study of Aš : bachelor thesis*. České Budejovice : College of European and Regional Studies, 2016. 70. Supervisor : doc. PhDr. Lukáš Valeš Ph.D.

Key words: Czech-German, trans-frontier, cooperation, relationships, Aš region

The bachelor thesis aims to map trans-frontier cooperation in the area of Aš from 1989 to the present. Since the topic has not been published yet, there is missing comprehensive information about this period. Another point of my work is there with the help of analytical - empirical method of extant sources to determine whether this cooperation is falling or rising. How it has gradually developed and in what form it has gradually changed. The thesis is using a guided interview to find out which direction cooperation is proceeding and suggest appropriate methods for improved cooperation.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce.....	10
2 Česko-německé vztahy po roce 1989	12
2.1 Normalizace česko-německých vztahů v letech 1989 - 1997	12
2.1.1 Výchozí situace	12
2.1.2 Otázky společné minulosti jako zásadní překážka normalizace vztahu....	13
2.1.3 Řešení sporů česko-německých vztahů na politické rovině.....	15
3 Ašsko a příhraniční německé regiony - charakteristika	17
3.1 Mikroregion Ašsko	17
3.1.1 Lokalizace	19
3.1.2 Historie.....	19
3.1.3 Současnost.....	20
3.2 Mikroregion Oberes Vogtland (Horní Fojtsko).....	20
3.3 Bavorsko.....	21
4 Vývoj česko-německé příhraniční spolupráce Ašska od roku 1989 do roku 2004	22
4.1 Otevření státních hranic.....	23
4.1.1 Hraniční přechod Aš - Selb	23
4.1.2 Hraniční přechod Doubrava - Bad Elster	25
4.1.3 Hraniční přechod Hranice - Ebmath	26
4.1.4 Vlaková doprava Aš - Selb	27
4.2 Spolupráce z iniciativy krajských spolků	28
4.3 Partnerství příhraničních měst.....	30
4.3.1 Trojstranná partnerská dohoda mezi Aší, Rehau a Oelsnitz	30
4.3.2 Partnerská dohoda Aše s městem Plauen.....	33
4.3.3 Mikroregion „Přátelé v srdci Evropy“	34
4.4 Občanská spolupráce	36
5 Vývoj česko-německé příhraniční spolupráce Ašska od roku 2004 do současnosti ..	40

5.1	Občanská spolupráce	40
5.2	Krajanská spolupráce po vstupu do EU	41
5.3	Politická spolupráce	43
5.3.1	Obnovení tratě z Aše do Selbu.....	44
6	Evropská dimenze česko-německé příhraniční spolupráce.....	47
6.1	Čerpání z předvstupních fondů.....	47
6.2	Programové období 2007 - 2013	48
6.2.1	Cyklostezka z Wunsiedelu přes Aš do Oelsnitz.....	49
6.2.2	Revitalizace vrchu Háj a Park setkávání a sporu Aš - Fichtelberg	50
	Závěr	52
	Seznam použitých zdrojů	55
	Seznam zkratek	58
	Přílohy	59

Úvod

Česko-německé vztahy se opět začaly postupně rozvíjet po sametové revoluci. Česká i německá politická reprezentace si začala uvědomovat důležitost narovnání těchto vztahů a postupného rozvíjení společné spolupráce. Po otevření hranic vyvstaly na povrch nevyřešené otázky, které nemohly být v období komunistického režimu řešeny. Pro mnohé znamenal pád železné opony příležitost k narovnání křivd, které se udály v minulosti.

Cílem mé práce je zmapování příhraniční spolupráce na území Ašska od roku 1989 do současnosti. Jelikož se daným tématem žádná publikace nezabývá, chybí i ucelené informace o tomto období. Dalším cílem mé práce je pomocí analyticko-empirické metody z dochovaných pramenů zjistit, zda tato spolupráce má klesající nebo stoupající tendenci. Jak se postupně vyvíjela a v jaké formy se postupně měnila. Na tomto základě pomocí řízeného rozhovoru zjistit jakým směrem se dále ubírá a popřípadě navrhnout metody pro zlepšení spolupráce.

Práce je členěna do šesti kapitol. První tři kapitoly jsou teoretické a zabývají se vývojem česko-německých vztahů po roce 1989. Dále historickým vývojem, lokalizací, a současností Ašska a německých příhraničních měst. Tím bych chtěl přiblížit výchozí situaci a postupné rozvíjení česko-německých vztahů na politické rovině. Jelikož před polistopadovou politickou reprezentací byl postaven nelehký úkol a zcela přirozeně jej nově nastolená vláda nebyla schopna razantně řešit. V druhé teoretické kapitole se zabývám historií a současností Ašska, která je silně spjata s historií přeshraničních měst a obcí a to jak na straně bavorské, tak saské. Bývalí občané Ašska žijící na území Německa, mnohdy nedaleko od svého rodiště, se začali po roce 1989 opět hlásit o slovo. Většinou šlo o vzájemnou výpomoc a mnohdy se jednalo o nezištnou pomoc Ašskému výběžku. Regionální politici dotčených měst se mnohdy stávali zprostředkovateli vzájemné spolupráce občanů České republiky a Německa, avšak ve většině případů se snažili vyjít bývalým i současným občanům daných oblastí zájmu vstříc. Této spolupráci je věnována čtvrtá a pátá kapitola mé práce. V těchto kapitolách je rozepsáno, jak probíhalo znovuotevření a zprovoznění vlakového spojení mezi Aší a Selbem, které trvalo čtvrt století. Z důvodu ušetření místa zde nejsou rozepsány všechny akce a projekty, které od roku 1990 sblížovaly občany Ašska s občany Německa. Bylo vybráno pouze pár příkladných, které určovaly směr další spolupráce. V šesté kapitole je rozepsána evropská dimenze příhraniční spolupráce, která začala být

od roku 2007 velice aktivní. Za poslední dvě programové období jsou zde rozepsány tři významné projekty z pohledu regionálního rozvoje.

Ve své práci jsem převážně čerpal ze tří regionálních periodik. Všechny realizované projekty v rámci čerpání z fondů EU jsem dohledával na webových stránkách Městského úřadu Aš. Velkým přínosem pro mě byly rozhovory s místostarostou Aše panem Ing. Klepáčkem, který má na starost přeshraniční spolupráci a to jak se saskou, tak s bavorskou stranou.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem práce je zmapování přeshraniční spolupráce na území Ašska od roku 1989 do současnosti. Za pomoci rešerše odborné literatury byly identifikovány tři typy česko-německých vztahů. Tyto vztahy jsou provázané a nelze je od sebe striktně oddělit.

Jedná se o:

- 1) občanské (nesudetoněmecké) vztahy,
- 2) politické (vyšší třída) vztahy,
- 3) sudetoněmecké (krajanské) vztahy.¹

Na základě těchto vztahů se následně rozvíjela česko-německá spolupráce od prvotního navázání kontaktů k následné komunikaci až k samotné spolupráci v Ašském výběžku.

V prvních dvou kapitolách jsou analyzována fakta, která ovlivnila směřování přeshraniční spolupráce na tomto území od roku 1989. Pozornost je věnována i sporným bodům česko-německých vztahů, které mají své kořeny ve společné historii. Součástí je také geografické a historické vymezení zkoumaného území. Jedná se o města a obce, která jsou součástí euromikroregionu „Přátelé v srdci Evropy“.

Ve třech následujících praktických kapitolách jsou analyzovány příklady česko-německé spolupráce na území Ašska. Cílem práce je pomocí empiricko-analytické metody a následné komparace z regionálních periodik a řízených rozhovorů popsat a analyzovat vzájemnou spolupráci za posledních 26 let. Analýza a komparace je rozdělena dle výše zmiňovaných tří typů vzájemných vztahů. Jako zdroje informací byly použity archivní materiály zapůjčené z ašské radnice, které pokrývají zkoumané časové období a v některých případech také řízené rozhovory.

Praktická část práce vychází z těchto zdrojů dat:

- 1) Ašské noviny - ročníky 1990 - 2000,
- 2) Listy Ašska - ročníky 2000 - 2015,
- 3) Ašsko - ročníky 2000 - 2001,
- 4) Řízené rozhovory s místostarostou Aše.

Dalším cílem práce je identifikace směru a potenciálu současné a budoucí vzájemné spolupráce. Realizace tohoto cíle probíhala v rámci série řízených rozhovorů s místostarostou Aše, který je významným aktérem česko-německých vztahů v území.² Rozhovory posloužily i jako významný zdroj informací historie vzájemných vztahů na Ašsku. Šlo převážně o události, týkající se tématu práce, které nebyly v regionálním

¹ JIRKA, L. *Česko-německé vztahy: Přátelství na částečný úvazek?* Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Leoš Šatava, CSc. s. 23-24.

² HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace.* Praha : Portál, 2005, s. 175.

tisku řešeny. Město Aš je v této práci chápáno jako přirozené centrum česko-německých vztahů ve zkoumaném území.

V závěru jsou navrženy možnosti a způsoby vedoucí ke zlepšení česko-německé spolupráce na zkoumaném území, které vychází z výsledků komparace a analýzy příkladů dosavadní spolupráce.

2 Česko-německé vztahy po roce 1989

2.1 Normalizace česko-německých vztahů v letech 1989 - 1997

Na předních příčkách politického programu obou zemí po roce 1989 figurovaly dobré sousedské vztahy. Nevyřešené otázky česko-německých vztahů vyvstaly na povrch ihned po otevření hranic a česká vláda si začala uvědomovat nezbytnost urovnání svých vztahů s Německem. Z evropského hlediska k tomu vládu vedla nutnost nezatěžovat přístupový proces do Evropského společenství popřípadě do Evropské unie dvoustranným konfliktem s jednou z významných členských zemí. Z vnitropolitického hlediska potřebovala získat přízeň a podporu české veřejnosti pro integrační politiku, se kterou by vláda bez česko-německého urovnání nemohla počítat. Podle průzkumu z roku 1995 odvíjela česká veřejnost svojí podporu členství v EU od normalizace vztahů s Německem, které bylo považováno za dominantní stát Unie. Tento postoj se ale v dalších letech změnil a trend spojování otázky Německa a EU se oslaboval. To se projevilo za vládnutí bývalého premiéra Zemana a kancléře Schrödera, kdy přes znatelné oteplení česko-německých vztahů podpora veřejnosti vůči členství byla nebývale nízká.³

2.1.1 Výchozí situace

Důvodem zatěžování normalizace česko-německých vztahů po roce 1989 byly tři hlavní okolnosti. První okolností byla asymetrie v potenciálu obou států, která se dá nejjednodušeji vyjádřit na poměru geografických a demografický rozměrů obou států. Dramatičnost posunu v poměru potenciálů obou zemí po roce 1989 spočívá v obrácené orientaci jejich vývoje. Blokovaná struktura, která štěpila německý potenciál, se postupně rozpadla a potenciál obou německých států se opět spojil. Naopak Československo se o dva roky později rozpadlo a vznikla Česká republika, která je svou rozlohou menší než Bavorsko a představuje v mnoha ohledech „geopolitické minimum“.⁴

Vzájemný vztah byl mimoto zatížen vnitřním politickým vývojem a ideologickými preferencemi. „Syndrom Mnichova“ ovlivnil poválečné vztahy a byl hlavní příčinou odsunu sudetoněmeckého obyvatelstva a významným argumentem pro

³ HANDL, V. *Comparative Czech and Polish Perspectives and Policies on the Eastern Enlargement of the EU and the Prominence of the German Factor*. Praha, 2000. s. 15.

⁴ HANDL, V. *Současné česko-německé vztahy : konstanty a proměnné. Mezinárodní vztahy. 1993, roč. 28, č. 4, s. 8.*

československou orientaci na SSSR. Jednoduše pojmenovatelná a popsaná fronta střetu s projevy revanše v Německu se dokonale kryla s pojetím třídního rozdělení světa. Skrze tyto faktory byla zahraniční politika na obou stranách často dotlačena až do konfliktních postavení.

Další překážkou k uvolnění vztahů bylo historické zatížení. Požadavek na neplatnost Mnichovské dohody koncem 50. let se stal pro síly východního bloku instrumentem pro ztěžování normalizace vztahů mezi ČSSR a Německem. Jakmile se stal tento požadavek brzdou pro politiku Moskvy, ztratila Praha sovětskou podporu. Smlouva o vzájemných vztazích mezi ČSSR a Německem z 11. prosince 1973 znamenala kompromis, vykládaný ovšem na obou stranách „po svém“. I přesto byla přijatelným základem pro normalizaci vztahů. Smlouva potvrzovala existující hranice, obešla vzájemné nároky a byla doprovázena příslibem Německa odškodnit české oběti perzekucí. Politické aspekty vzájemných vztahů, zejména charakter tzv. normalizačního období v ČSSR ale neumožnily naplnit vzájemné vztahy novým obsahem.⁵

2.1.2 Otázky společné minulosti jako zásadní překážka normalizace vztahu

Česko-německé vztahy od začátku narážely na bariéru zakořeněných představ a stereotypů. Některé politické subjekty využívaly těchto bariér k mobilizaci svých příznivců a voličů během volebních kampaní. V této souvislosti vyvstalo několik zásadních bodů, které představují nejproblematictější body normalizace vztahů.⁶

1) Mnichovská smlouva

Německo trvalo na platnosti Mnichovské dohody až do roku 1970. Předělem byla až tzv. východní politika bývalého spolkového kancléře Willyho Brandta a podepsání výše zmíněné smlouvy o vzájemných vztazích mezi ČSSR a Německem. Sporná však byla rozdílná interpretace neplatnosti Mnichovské dohody. Snaha i ambice polistopadové politické reprezentace dosáhnout díky nové kvalitě vztahů rovněž nové kvality smluvní, znovu otevřely otázku jak Mnichovské dohody, tak hranic a vzájemných nároků. Smlouva z 27. února 1992 ovšem výrazně novou kvalitu nepředstavuje. V otázce nulity Mnichova pouze potvrdila smlouvu z roku 1973. Jako

⁵ HANDL, V. Současné česko-německé vztahy : konstanty a proměnné. *Mezinárodní vztahy*. 1993, roč. 28, č. 4, s. 9.

⁶ KOVAŘÍKOVÁ, Ch. *Česko-německé vztahy po roce 1989 - vliv politiky SRN na integraci České republiky do Evropské unie*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomické v Praze. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ing. Radka Druláková, Ph.D. s. 16.

věcně správná se jeví snaha vykládat smlouvu z února 1992 jako tzv. supernulovou variantu.

2) Benešovy dekrety

Citlivým tématem v Německu i dnes zůstává “divoký odsun“ německých menšin z pohraničí. Německá vláda od konce druhé světové války neuznává Postupimskou dohodu jako mezinárodně právně závazný dokument. Kvůli tomu chápe dekrety prezidenta Beneše jako protiprávní a nepřímo podporovala sudetoněmecké požadavky vůči České republice. Otázku Benešových dekretů dokázali sudetští Němci využít během přístupových procesů České republiky do EU.⁷

3) Sudetoněmecká otázka

Dramatické změny po roce 1989 paradoxně potvrdily váhu sudetoněmecké otázky. Tento problém se často omezoval pouze na vztah k Sudetoněmeckému landsmannschaftu (SL), který byl extrémní v argumentaci a měl vysokou podporu zejména v bavorské politice. Myšlenkový a názorový svět aktivistů SL je mimořádně konzervativní a setrvává často na pozicích, které bezprostředně přispívaly k upevnování studené války. Neschopnost české strany oddělovat požadavky a výroky sudetských Němců od oficiální pozice spolkové vlády poškodilo obraz Německa v očích českých politiků i veřejnosti.⁸

Na Ašsku jsou sudetští Němci nedílnou součástí dějin a měli od začátku 90. let podíl na rozvíjení regionu. Mezi nejvýznamnější spolky patří Spolek verněřovských rodáků z Markbraitu a Domovský spolek okresu Aš z Rehau.

4) Kompenzace obětí nucených prací a nacismu

Během komunistického režimu byli nuceně nasazení pracovníci vyloučeni z plateb odškodnění. Otázka odškodnění českých obětí nacismu čekala na své vyřešení do roku 1989. Navázaná jednání po převratu se však ukázala jako velmi obtížná. Německý kancléř Helmut Köhl sice v roce 1994 vydal zákon ustanovující odškodnění obětí nacismu a nuceně nasazených pracujících, ale české postižené osoby byly z těchto

⁷ KOVAŘÍKOVÁ, Ch. *Česko-německé vztahy po roce 1989- vliv politiky SRN na integraci České republiky do Evropské unie*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomické v Praze. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ing. Radka Druláková, Ph.D. s. 17-18.

⁸ HANDL, V. *Současné česko-německé vztahy : konstanty a proměnné. Mezinárodní vztahy. 1993*, roč. 28, č. 4, s. 9.

náhrad vynechány. Tím se téma stalo předmětem kontroverzních a vypjatých debat na obou stranách. Vyřešení tohoto sporu posílilo česko-německé vztahy a napomohlo k jejich normalizaci.⁹

2.1.3 Řešení sporů česko-německých vztahů na politické rovině

Politici na obou stranách hranice vyjednávali oboustranné smlouvy na vyřešení konfliktních bodů v česko-německých vztazích. Smlouvy reagovaly na měnící se situaci v obou zemích a proměny v jejich okolí. Staly se kromě normalizace vztahů s Německem také nástrojem pro přístup České republiky do Evropské unie.

1) Smlouva o sousedství z roku 1992

Tato smlouva se stala první deklarácí po roce 1989, která měla za cíl ustanovit dobré sousedské vztahy mezi ČSR a Německem. Vznik smlouvy provázela dlouhá a komplikovaná jednání, která měla za následek to, že se dohoda stala diskutovaným tématem a politickou kontroverzí na obou stranách. Zájmem obou států však bylo vyřešení konfliktních bodů.

Smlouva o sousedství z roku 1992 potvrzuje platnost Pražské smlouvy z roku 1973 mezi bývalou ČSSR a Německem. Ustanovila tudíž opětovné navázání diplomatických styků. Pražskou smlouvu doplňuje jenom o výpověď, že „Československý stát od roku 1918 nikdy nepřestal existovat“. Česká státní suverenita se tím sice potvrdila, ale nevyřešila otázku nulity Mnichova. Smlouva je proto nazvána jako tzv. supernulová varianta.

Smlouva znamenala další krok ke zlepšení českých a německých vztahů. Nevyřešila však důležité otázky a díky těmto přetrvávajícím problémům význam smlouvy klesá. Neplatnost Mnichovské dohody tak nadále čekala na jasnou politickou odpověď, která by byla přijatelná pro obě strany.

2) Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji z roku 1997

Nevyřešené otázky společné minulosti začaly postupem času zatěžovat česko-německé vztahy a projevovaly se i v evropské integrační politice. Pro českou

⁹ KOVAŘÍKOVÁ, Ch. *Česko-německé vztahy po roce 1989- vliv politiky SRN na integraci České republiky do Evropské unie*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ing. Radka Druláková, Ph.D. s. 18.

i německou stranu bylo nutné najít společnou právní i politickou odpověď na otázky společné minulosti. Obě strany se shodly navázat na smlouvu o sousedství z roku 1992 a dále nezatěžovat přístupový proces ČR do EU. Řešením měla být Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji z roku 1997, která měla vyřešit nezodpovězené otázky ze smlouvy z roku 1992. Zásadním předělem měl být bod IV., ve kterém obě strany jednoznačně prohlašují, že „*spáchané křivdy náleží minulosti a že tudíž zaměří své vztahy do budoucnosti*“. Rozdílný výklad práva jasně zachycuje deklarace v IV. článku, kdy „*každá strana zůstává vázána svým právním řádem a respektuje, že druhá strana má jiný právní názor*“. Ani jedna strana se tím nevzdala své interpretace práva. I když tato právní a morální patová situace nebyla deklarací rozuzlena, v budoucnu již neměla česko-německé vztahy zatěžovat.

Velký posun v postoji Německa znamenalo přiznání jeho role po Mnichovské dohodě a událostech po něm. Tím poprvé v historii uznalo kauzální spojení mezi Mnichovskou dohodou, obsazením Československa a následným odsunem sudetských Němců. Česká strana zase na druhou stranu projevila lítost nad nuceným vysídlením Němců z jejich území.

Deklarace ustanovila zřízení česko-německého fondu budoucnosti, který umožnil postupně odškodnit oběti nacismu a z něhož byla financována diskusní fóra mezi oběma státy.

Deklarace byla velmi kladně přijata a Rada Evropy ji přijala jako příznivý krok s pozitivním dopadem na sjednocení Evropy. Sudetští Němci však byli k deklaraci skeptičtí a žádali, aby byla využita česká přístupová jednání do EU pro dořešení např. majetkoprávních otázek.

Díky své vyváženosti je deklarace označována za mezník ve vztazích mezi Českou republikou a Německem i přesto, že nezodpověděla otázku Benešových dekretů, vyhnání sudetských Němců z pohraničí a nevyřešila ani odškodnění obětí nacismu. Je v ní ale jasně vyjádřena podpora Německa pro vstup České republiky do EU. Díky závazku nezatěžování budoucích vztahů břemeny minulosti proběhl vstup České republiky do evropských struktur s plnou podporou Německa.¹⁰

¹⁰ KOVAŘÍKOVÁ, Ch. *Česko-německé vztahy po roce 1989- vliv politiky SRN na integraci České republiky do Evropské unie*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ing. Radka Druláková, Ph.D. s. 22.

3 Ašsko a příhraniční německé regiony - charakteristika

Region je pojem, se kterým se lze velmi často setkat bez přesnějšího správního nebo geografického vymezení v různých oblastech lidského života (mediích, ekonomii, historii, cestovního ruchu apod.).¹¹ V dnešní době se pojem region nejčastěji používá v souvislosti s „regionálním rozvojem“ a se strukturální a regionální politikou EU. Hovoří se o regionech zaostalých, strukturálně postižených, o venkovských mikroregionech, o „regionech soudržnosti“ apod. Toto užití implikuje region jako jednotku menší než stát a rovinu regionálního rozhodování jako nižší než státní či vládní úroveň.¹²

Dle členění území členských států Rady Evropy spadá Ašsko do regionu pohraničního území.¹³ Tento region vyžaduje více než jiné koordinovanou mezistátní politiku. Smyslem je otevření hranice, zabezpečit přeshraniční konzultace, spolupráci a společně využívat infrastrukturní zařízení. Státy musí v zájmu podpory stále těsnějších kontaktů obyvatelstva usnadňovat přímé styky příslušných regionů a měst v souladu s Evropskou rámcovou úmluvou o přeshraniční spolupráci územních orgánů.¹⁴

3.1 Mikroregion Ašsko

Před administrativními zásahy státních orgánů, které ašský region téměř srazily na kolena, se chtěli starostové měst a obcí Ašského výběžku bránit vytvořením Sdružení obcí Ašska. Tyto zásahy měly za následek zrušení železniční tratě z Aše do Hranic, snahy o zrušení ašské nemocnice, omezování učebních oborů na SOU a poslední kapkou byl návrh na zrušení ašského gymnázia, který radní obdrželi dne 23. září 1998. Jedinou obranu viděli ve vytvoření mikroregionu. Jednání o jeho vzniku proběhlo dne 29. září 1998 na ašské radnici. Zúčastnili se ho starostové Aše, Hazlova, Krásné a Podhradí a zástupci téměř dvaceti tisíc obyvatel Ašského výběžku. Po jednání ašský starosta řekl: *„Všechno, co se na nás v poslední době valí, vyvolává velké znepokojení všech, bez ohledu na stranickou příslušnost. Je před koncem volebního období. Touto dnešní schůzkou dáváme svým nástupcům návrh na podporu dnes vzniklého orgánu,*

¹¹ DUŠEK, Jiří. *Faktory regionálního růstu a rozvoje : (se zaměřením na spolupráci měst a obcí ve Středočeském kraji)*. České Budějovice, 2011, s. 6.

¹² DUŠEK, Jiří. *Faktory regionálního růstu a rozvoje : (se zaměřením na spolupráci měst a obcí ve Středočeském kraji)*. České Budějovice, 2011, s. 8.

¹³ Dle Torremolinské charty: Evropské charty regionálního a prostorového plánování.

¹⁴ DUŠEK, Jiří. *Faktory regionálního růstu a rozvoje : (se zaměřením na spolupráci měst a obcí ve Středočeském kraji)*. České Budějovice, 2011, s. 15.

který se bude byrokratickým a necitlivým zásahům bránit.“¹⁵ Poté začali starostové nabádat zastupitelstva měst a obcí, aby podpořili vznik Sdružení obcí Ašska. Dne 3. března 1999 odhlasovali zastupitelé města Aše vstup do Sdružení Ašsko, do kterého se také přidali obce Hranice, Krásná, Hazlov a Podhradí (vyznačeno žlutě viz. Příloha I.). Účel tohoto sdružení výstižně popsal ve své zprávě pro zastupitelstvo tehdejší starosta Aše PaedDr. Antonín Veselý: „Současný vývoj místní samosprávy ukazuje, že samostatná, izolovaná jednání nemají dostatečnou sílu v prosazování potřeb a aktivit obcí. Obce využívají možností, které jim dává zákon o obcích a sdružují se do sdružení obcí, aby tak lépe mohly prosazovat své požadavky, aby podpořily rozvoj svých regionů v oblasti propagace, účasti na veletrzích cestovního ruchu a kultury. Na tomto základě lze společně řešit i problémy v dopravě, školství, zdravotnictví, i likvidaci domovních odpadů a podobně. Náš region Ašsko byl a je specifikován po desetiletí svou geografickou polohou, hospodářstvím a do roku 1960 i vlastním správním okrskem.“¹⁶

Mikroregion "Sdružení Ašsko" byl založen dne 25. 5. 1999 v Aši. Jedná se o dobrovolný svazek měst a obcí Ašského výběžku v okrese Cheb. Účelem svazku je zásadním způsobem zviditelňovat dotčené oblasti a vytvářet podmínky pro ekonomický rozvoj za přispění společné práce. Do sdružení se přidaly tyto obce: Aš, Hazlov, Hranice, Krásná a Podhradí.¹⁷

Na zasedání rady Sdružení Ašska dne 2. září 1999 přijeli starostové Lubů, Plesné, Skalné, Rehau a Eichigu. Jednalo se i o spolupráci s městy a obcemi mimo Ašský výběžek.¹⁸ Šlo o další milník v přeshraniční spolupráci, jelikož se jednalo o první zasedání, na které přijeli i zástupci německých měst. Později na tento popud vznikl mikroregion "Přátelé v srdci Evropy" a tím došlo k rozšíření Sdružení Ašsko. Prvním výsledkem spolupráce měst a obcí bylo vybudování cyklostezky, na níž bylo čerpáno z fondu Phare 700 tisíc Kč.¹⁹ Na tento projekt dostali dodatečně 100 tisíc Kč z Fondu česko-německé budoucnosti.²⁰

¹⁵ MATAŁA, P. Chceme bojovat společně. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 19, s. 1-2.

¹⁶ Zastupitelé schválili vstup do sdružení. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 6, s. 2.

¹⁷ Sdružení Ašsko. *Centrum pro regionální rozvoj České republiky* [online] Praha : Regionální informační servis, 2016 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.risy.cz/vyskakovaci-okno-mikroregiony?id=359&language=Cs>>.

¹⁸ VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 18, s. 2.

¹⁹ Cyklostezky - první výsledek společného snažení Sdružení Ašsko. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 19, s. 3.

²⁰ Další finance na obnovu cyklostezek. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 23, s. 8.

3.1.1 Lokalizace

Mikroregion Ašsko se nachází v nejzápadnějším výběžku České Republiky, kterému se říká též Ašský výběžek. Ašský výběžek je geograficky součástí Smrčín, které jsou z českého pohledu součástí Krušnohorské hornatiny. V tomto výběžku se rozprostírá Ašská vrchovina a Hazlovská pahorkatina. Nejvyšším vrcholem je Háj (758 m), který nalezneme 1 km severovýchodně nad městem Aš, který je zdoben kamennou vyhlídkovou Bismarckovou rozhlednou, která je také považována za nejzápadnější rozhlednu v ČR. Dalšími významnými vrcholy jsou Štítarský vrch (717 m) nebo Studánecký vrch (696 m). Hlavní vodní tok Ašska tvoří Bílý Halštrov, který pramení v Halštrovských horách, mezi Aší a Hazlovem.²¹

3.1.2 Historie

Ašsko je mikroregion s výhodnou zeměpisnou polohou a opravdu bohatou historií. Bylo kolonizováno až ve vrcholném středověku jako jedno z posledních území našeho dnešního státu a z šera historické anonymity se o něm začínají objevovat historická fakta až v polovině 12. století.²² Do liduprázdného Ašska přivedli lokátoři první osadníky a založili Aš, Horní Paseky a část dnešního Podhradí. Kolonizace pokračovala po celé 13. a 14. století a vznikly při ní osady Štítary, Dolní Paseky, dnes již zaniklá ves Elfhausen, později Újezd u Aše, Kopaniny, Krásná, Verněřov a Doubrava. Osídlení ašské oblasti se ustálilo začátkem 15. století v podobě, která se zachovala v podstatě až do 2. světové války.²³ Ašsko se v písemných záznamech poprvé objevuje v roce 1270, v souvislosti s předáním patronátu ašského kostela do rukou Řádu německých rytířů.²⁴ Již od konce 14. století vládl na Ašsku rod Zedwitzů, který pocházel z bavorské Horní Falce. Tento rod zde vládl až do konce 2. světové války.²⁵ Mezi nejvýznamnější architektonické památky patří hrad Neuberg v Podhradí, který byl postaven na počátku 13. století a patří tak k nejstarším památkám na Ašsku. Dále katolický kostel sv. Mikuláše v Aši, evangelický kostel Dobrého pastýře v Podhradí, pramen Halštrova, ruiny zámku v Podhradí a zámek v Hazlově.

²¹ STEFFEN, C. Bismarckovy věže a mohyly, *Ašsko*. Minulost a přítomnost, dialog. Aš: Renoviato, o.p.s., 2002, č. 10, s. 47-49.

²² KUBŮ, F. *Dějiny Ašska do roku 1775*. Aš : strojopis (osobní archiv), 1991. s. 1.

²³ VÍT, J. *Ašsko : historický - turistický průvodce č.15*. Domažlice : Český les, 2000. s. 13.

²⁴ VRBATA, M. Historie města. *Aš oficiální web města*. [online]. Aš . Městský úřad Aš, 15.4.2008 [cit. 2016-01-12]. Dostupné z WWW: < <http://www.muas.cz/historie-mesta/d-225721>>.

²⁵ HAIS, J. *Zedwitzové na Ašsku*. Aš : strojopis (osobní archiv), 1992. s. 1-2.

3.1.3 Současnost

V dnešní době žije na území Ašska přibližně 20 tisíc obyvatel a to včetně místních částí. I za pomoci evropských fondů se opravila městská knihovna, muzeum a jeho bezprostřední okolí, kde vznikla meditační zahrada. Opravila se či vznikla nová moderní sportoviště, v roce 2010 byl na vrchu Háj vybudován areál s širokou nabídkou sportovního vyžití, postaveny byly dvě cyklostezky, propojující Ašsko s Německem. Upraveno bylo Masarykovo náměstí a nedaleké Sady míru s letní scénou.²⁶ Mezi největší zaměstnavatele patří firmy Abydos s.r.o., GR electronic, spol. s.r.o. a Slévárna Heunisch, a.s., které mají více než 250 zaměstnanců.²⁷

3.2 Mikroregion Oberes Vogtland (Horní Fojtsko)

Horní Fojtsko je nejnižnější část saského zemského okresu Vogtlandkreis. Správní oblast tohoto území odpovídá tzv. malým okresům v ČR. Konkrétně je tvořen obcemi Bad Brambach, Bad Elster, Markneukirchen, Klingenthal, Bösenbrunn, Oelsnitz, Schöneck, Reichenbach, Triebel, Zwota, Mühlfenthal, Erlbach, Adorf a Eichigt.²⁸ Oblast se nachází v jihozápadním výběžku Krušných hor, proto je velká část území hornatá. Nejdůležitějšími řekami okresu jsou Cvikovská Mulda a Bílý Halštrov. Na severu sousedí s durynským zemským okresem Greiz, na východě se zemskými okresy Zwickau (Cvikov) a Erzgebirge (Krušnohorský), na jihu s českým Karlovarským krajem, na jihozápadě s bavorským zemským okresem Hof a na západě s durynským zemským okresem Saale-Orla. Hlavním městem okresu Vogtland je město Plauen (Plavno).

Území kdysi patřilo pod správu šlechtického rodu fojtů (rychtářů) z měst Weida, Gera, Plauen a Greiz. Roku 1254 uzavřeli tyto čtyři fojtové s míšeňským markrabětem smlouvu o spojenectví, ve které společně vystupovali jako jeden partner. Dle listiny z roku 1281 dal král Rudolf Habsburský do zástavy Ašsko fojtům z Plavna za 600 hřiven stříbra.²⁹ V roce 1317 a později se pak objevovalo označení „woyte lande“ v různých obměnách, a poté se ustálilo na podobě Vogtland, která je poprvé doložena k roku 1343.

²⁶ VRBATA, M. Historie města. *Aš oficiální web města*. [online]. Aš . Městský úřad Aš, 15.4.2008 [cit. 2016-01-12]. Dostupné z WWW: < <http://www.muas.cz/historie-mesta/d-225721>>.

²⁷ HRUŠKA, L. et al. *Strategický plán spolupráce v příhraniční oblasti Aš - Selb*. Moravská Ostrava : Proces, 2014. s. 22.

²⁸ ROLNÍKOVÁ, L. *Možnosti přeshraniční spolupráce na Chebsku*. Plzeň, 2013. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jiří Hegner. s. 26.

²⁹ VRBATA, M. Historie města. *Aš oficiální web města*. [online]. Aš . Městský úřad Aš, 15.4.2008 [cit. 2016-01-12]. Dostupné z WWW: < <http://www.muas.cz/historie-mesta/d-225721>>.

3.3 Bavorsko

Sdružení Ašsko významně spolupracuje na bavorské straně s dvěma mikroregiony, prvním z nich je Tirschenreuth. Zemský okres Tirschenreuth se nachází v bavorském vládním obvodě Horní Falc a jeho centrem je samotné město Tirschenreuth. Na jeho území nalezneme města Bärnau, Erbendorf, Kemnath, Mitterteich, Tirschenreuth, Waldershof, Waldsassen a obce Falkenberg, Fuchsmühl, Konnersreuth, Mähring, Neualbenreuth, Plössberg, Wiesau, Brand, Ebmath, Friedenfels, Immenreuth, Kastl, Krummennaab, Kulmain, Leonberg, Neusorg, Pechbrunn, Pullenreuth, Reuth bei Erbendorf. Mezi významné památky patří například chráněná krajinná oblast řeky Waldnaab, zřícenina hradu Weißenstein ve Steinwaldu nebo klášterní město Waldsassen.³⁰

Druhým mikroregionem je okres Hof, který se s téměř sto tisíci obyvateli nachází v bavorském vládním obvodě Horní Franky.³¹ Město Hof nespadá pod zemský okres Hof, ale tvoří samostatný městský okres. Na jeho území nalezneme města Helmbrechts, Lichtenberg, Münchberg, Naila, Rehau, Schauenstein, Schwarzenbach am Wald, Schwarzenbach an der Saale, Selbitz, dále tržní města Bad Steben, Oberkotzau, Sparneck, Stambach, Zell im Fichtelgebirge a obce Berg, Döhlau, Feilitzsch, Gattendorf, Geroldsgrün, Issigau, Köditz, Konradsreuth, Leupoldsgrün, Regnitzlosau, Töpen, Trogen a Weißdorf.

³⁰ *Okres Tirschenreuth* [online] EgroNet, © 2016 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://egronet.de/cz/servis/egronet/kooperacni-partneri/okres-tirschenreuth.html>>.

³¹ *Okres Hof* [online] EgroNet, © 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://egronet.de/cz/servis/egronet/kooperacni-partneri/okres-hof.html>>.

4 Vývoj česko-německé příhraniční spolupráce Ašska od roku 1989 do roku 2004

Vzájemné vztahy lze dělit na tři kategorie:³²

a) politické (vyšší třída)

Politické vztahy jsou vzhledem k mezinárodním vztahům a ochraně politických a státních zájmů klidnější než krajanské. Komunální politici Ašska a přilehlých německých měst se zúčastňovali z hlediska přeshraniční spolupráce nejen oficiálních akcí, ale i výstupů z krajanské a občanské spolupráce. Největší důraz však kladli na umožnění těchto spoluprací a to prostřednictvím otevírání hraničních přechodů na Ašsku. Otevírání hraničních přechodů nešlo vždy bez problémů a podle plánů vyšší třídy, proto jsou nejdůležitější přechody popsány v následující části. Dále se politické vztahy rozvíjely na přelomu tisíciletí prostřednictvím partnerských smluv, které jsou rozepsány níže. Tyto smlouvy měly za cíl utužovat a rozvíjet již navázanou spolupráci různých spolků a sdružení, ale též spolupráci v oblasti sportu, kultury, výměnu studentů apod.

b) sudetoněmecké (krajanské)

Sudetoněmecké spolky začaly svou spolupráci rozvíjet hned po otevření hranic. Jednalo se především o opravu zašlých památníků, kostelů a hřbitovů. Komunální politici se snažili ve většině případů vycházet jejich požadavkům vstříc. Plnění těchto cílů vycházelo většinou z vlastních zdrojů, ale v některých případech i ze spolupráce radnice a občanů Ašska. Spolupráce probíhala nejen po stránce finanční, ale i občanské. Na následujících stranách jsou vypsány nejdůležitější projekty krajanských spolků. Jednalo se především o opravu kulturních památek bývalými občany Ašska, kteří byli po druhé světové válce odsunuti.

c) nesudetoněmecké (občanské)

Nesudetoněmecké vztahy jsou ovlivňovány prožitými zkušenostmi, přírodním prostředím i samotnou kulturní blízkostí obyvatel. Občanské vztahy se též začaly

³² JIRKA, L. *Česko-německé vztahy: Přátelství na částečný úvazek?* Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Leoš Šatava, CSc. s. 23-24.

rozvíjet po otevření hranic. Jedná se o největší procento česko-německé spolupráce na území Ašska. Jde většinou o oblast kultury, sportu a rozvoje mládeže, ale lze zde najít i neoficiální spolupráci firem a podporu ze strany občanů Německa. Tento typ spolupráce se od krajanské liší tím, že není jednorázová a je pevným základem pro další vývoj česko-německé spolupráce. Níže jsou rozepsány občanské spolupráce, které probíhaly několik let po sobě a tím se staly tradičními.

4.1 Otevření státních hranic

Otevření prvního hraničního přechodu v Ašském výběžku proběhlo dne 1. července 1990. Dalo by se říci, že se jednalo o začátek česko-německé spolupráce na tomto území. Po počáteční euforii se začalo zjišťovat, že otevření jednoho přechodu na celém území nestačí a začala se rozvíjet politická spolupráce v otázce otevírání dalších hraničních přechodů. Jednání vlády nesledovalo vždy zájem občanů a to mělo za následek rozvíjení spolupráce na politické komunální úrovni. Za typický příklad lze vzít hraniční přechody Aš-Selb, Doubrava-Bad Elster a Hranice-Ebmath, které jsou rozepsány níže. U těchto přechodů se setkáváme až s úsměvnými důvody jejich neotevření a patřičnou reakcí komunálních politiků obou zemí.

4.1.1 Hraniční přechod Aš - Selb

Dne 8. února 1990 jednal starosta města Aše s delegací ze sousedního Německa a právě přechod mezi Aší a Selbem byl hlavním tématem rozhovorů. Hosté se byli také podívat přímo na místě. Nový přechod měl být otevřen k 1. červenci 1990. Mělo zatím jít jenom o turistický přechod pro místní pohraniční styk. V první fázi měl být tento přechod otevřen pouze pro pěší, cyklisty a malé motocykly. Protože mělo jít jen o místní pohraniční styk, měl být přechod používán pouze občany trvale žijícími v pohraniční oblasti. Z počátku se strany nedohodly, jak hluboké to pohraničí bude, zda 20 nebo 30 km. Hloubka pohraničí měla být vyjasněna na dalším jednání koncem března. V tomto roce začala také probíhat úprava okolí celnice, očištění od náletů a také položení nového asfaltového koberce ve Vodičkově ulici směrem k hranici. V plánu bylo též vybudování chodníku pro pěší. Starosta také vyzval občany, aby sami přispěli k dobrému jménu města tím, že každý svým dílem pomůže při zkrášlení okolí. Tím chtěl vyjádřit, že celkový dojem nebude vytvářet jen samotný přechod, ale každý kout

Aše.³³ Z důvodu otevření hraničního přechodu vyšlo v Ašských novinách podrobné seznámení s přeshraničním městem Selb³⁴ a také pozvánka na tuto akci.³⁵

Den 1. červenec 1990 se významně zapsal do historie Ašského výběžku. Především kvůli zavedení jednotné měny na území Německa a tím i pokračující sjednocování tohoto území. Pro občany Aše se historickou stala desátá hodina dopolední, kdy byl po čtyřiceti pěti letech otevřen hraniční přechod do Selbu. Proběhlo i podepsání pamětní listiny a spolkový ministr Dr. Jürgen Warnke měl k této příležitosti proslov.³⁶ K této události byla vydána pamětní medaile, kterou daly razit spořitelny Selbu a Rehau. Na lícní straně byly znaky Aše a Selbu, rub měl pamětní nápis. Německá strana udělala chybu a vyrazila špatný znak Aše, štít znaku nebyl dělen na tři pole a na horním okraji štítu byla koruna hraběcí, místo hradební koruny s pěti stínkami. Dále vyšly mimořádné selbské noviny, které byly přeloženy do českého jazyka.³⁷

Na základě jednání mezivládních komisí v německém Bamberku bylo rozhodnuto o otevření hraničního přechodu Aš - Selb k 1. červnu 1991 pro osobní automobily, motocykly, autobusovou dopravu a po dokončení rekonstrukce vozovky v roce 1991 pro místní nákladní dopravu. Od 1. června 1991 byl na tomto přechodu zajištěn nepřetržitý provoz. O otevření dalších přechodů na Ašsku se mělo rozhodnout do konce roku 1990. Na toto rozhodnutí reagoval předseda Městského národního výboru JUDr. Břetislav Hadač: *“Opět se, vážení občané, rozhoduje na základě “demokratického centralismu“ o nás, bez nás!”*³⁸ Dne 2. 5. 1991 se zavedla třetí mezinárodní autobusová linka v západních Čechách a to mezi Aší a Selbem.³⁹

Dne 13. února 1992 se v lázeňském domu Imperiál ve Františkových Lázních konala tisková konference, na které byla novinářům představena skupina připravující k podpisu dohodu o malém pohraničním styku. Za německou stranu se konference zúčastnil pan ministerský rada Eizel se svým zástupcem Dr. Neumayerem. Jejich českými protějšky byli pánové Složil a Stehno z federálního ministerstva vnitra. Dohoda si kladla za cíl ulehčení styku mezi oběma zeměmi tak, aby obyvatelé

³³ ČERNÍK, R. Kdy do Selbu? *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 2, s. 1-2.

³⁴ KUHN, A. Selb - Město porcelánu. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 6, s. 1.

³⁵ Kdy do Selbu a jak?. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, mimořádné číslo, s. 1.

³⁶ HAIŠ, J. 1. červenec - začátek nové kapitoly. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 9, s. 1.

³⁷ MATAŁA, P. Zajímavá numizmatická památka. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 8, s. 5.

³⁸ HADAČ, B. O nás, bez nás!. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 17, s. 2.

³⁹ STROUHAL, A. Zahájení provozu další nové mezinárodní linky Aš - Selb. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 9, s. 4.

pohraničních okresů měli možnost překračovat hranice na nových místech a stávající přechody mohli používat i mimo pracovní dobu. Předmětem konference bylo i vytipovat místa, která by nebyla personálně obsazena, ale probíhaly by tam jenom namátkové kontroly. Místo pasu měly být zvláštní dokumenty nahrazující pas. První kolo jednání za účasti expertů obou zemí mělo probíhat v Chebu od 11. do 13. února 1992.⁴⁰

Na jaře roku 1996 začala stavba nové celnice na hraničním přechodu Aš - Selb. Nová budova měla být společná pro českou i německou stranu.⁴¹ Společnou střechu na hraničním přechodu začali celníci sdílet dne 1. října 1996.⁴²

4.1.2 Hraniční přechod Doubrava - Bad Elster

V sobotu 3. října 1992 byly mezi 12. a 18. hodinou otevřeny hraniční přechody pro pěší a cyklisty Aš, Doubrava - Bad Elster a Horní Paseky - Bad Brambach.⁴³

V pondělí 30. listopadu 1992 v odpoledních hodinách se u hraničního patníku XXIII/1 setkali starostové měst Aše a Bad Elsteru pan Ing. Lubomír Syrovátka, pan Christoph Flämig a zástupci tisku. Cílem bylo připomenutí odpovědným orgánům dlouholeté úsilí těchto měst o trvalé otevření hraničního přechodu Doubrava a Bad Elster.⁴⁴ Několikrát odsunutý termín otevření turistické stezky Doubrava - Bad Elster nebyl dodržen ani v září 1994. Podnik ZČE nestačil přivést elektřinu kabelem do hraničních prostor.⁴⁵

Za účasti ašského starosty Ing. Syrovátky, starosty z Bad Elsteru pana Christopa Fläminga a dalších úředníků celní a pasové kontroly ČR a Německa byl dne 1. ledna 1995 v 10 hodin konečně otevřen hraniční přechod na turistické stezce Doubrava - Bad Elster. Přechod zatím sloužil pouze pěším, cyklistům a vozíčkářům.⁴⁶ Toho dne přešlo přechod přes 500 obyvatel.⁴⁷

Dne 9. února 1995 došlo k pracovní schůzce starostů Aše, Selbu, Bad Elsteru a ředitele ČSAD. Projednávána byla předběžná dohoda o zřízení pravidelné autobusové

⁴⁰ Inovace vztahů ve velkém. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 4, s. 1.

⁴¹ Střípky (a drby). *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 13, s. 3.

⁴² Od 1. října pod jednou střechou. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1996, č. 21, s. 3.

⁴³ Otevření hraničních přechodů. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 21, s. 4.

⁴⁴ Bude chtít mít někdo od nás pokoj? *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 25, s. 3.

⁴⁵ Dřív to šlo bez trafa? *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, roč. 5, č. 18, s. 2.

⁴⁶ No konečně. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 1, s. 2.

⁴⁷ Přechody. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 1, s. 3.

linky mezi již zmíněnými třemi městy.⁴⁸ Na hraniční stezce Doubrava u Aše - Bad Elster od dubna 1996 měl být zřízen přechod pro jednostopá vozidla. Naplánována zde byla i kyvadlová doprava.⁴⁹ V roce 1997 Ministerstvo dopravy rozhodlo, že přechod neodpovídá na provoz kyvadlové dopravy z důvodu neodpovídajícího stavu a neudělilo mu licenci.

Od 21. dubna 1997 nebyl přechod otevřen nepřetržitě 24 hodin denně, ale jenom od 6 do 22 hodin.⁵⁰ Tato změna vznikla z iniciativy saského ministerstva vnitra.⁵¹

I přes neudělení licence se na zasedání v Adorfu 12. července 1998 starostové shodli, že nadále budou prosazovat autobusovou dopravu Doubrava - Bad Elster.⁵² Tohoto záměru docílili dne 12. července 2002, kdy byla zavedena autobusová doprava z Aše do Bad Elsteru, která začala jezdit čtyřikrát denně v týdnu a o víkendu pětkrát. Na zahajovací jízdu byli přítomni starostové obou měst a hejtman Karlovarského kraje.⁵³ Šlo o první autobusovou linku na saské hranici a to z části dotované německou stranou.⁵⁴

4.1.3 Hraniční přechod Hranice - Ebmath

V sobotu 4. července 1992 v Trojmezí (Kaiserův hamr) byl otevřen hraniční přechod z Hranic do Trojmezí.⁵⁵ Bylo to již druhé přátelské setkání občanů tří zemí, kterého se účastnilo 250 občanů z Hranic, Aše, Selbu, Hofu a Olešnice.⁵⁶ Na jaře 1993 poslal ministr dopravy Stráský čtyřčlennou komisi, která měla posoudit stav komunikací k přechodu Hranice a Ebmath. Se stavem komunikace byla komise velmi spokojena.⁵⁷ Otevření tohoto hraničního přechodu se poprvé posunulo na 1. dubna 1994, protože došlo k mírným nedorozuměním ohledně budovy celnice.⁵⁸ Původně měl být otevřen již 1. ledna 1994. Městský úřad nezaváhal a pustil se do odstraňování křovin a stromů, na

⁴⁸ Nová linka. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 4, s. 1.

⁴⁹ Střípky (a drby). *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 13, s. 3.

⁵⁰ Licence udělena nebyla. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1997, č. 9, s. 3.

⁵¹ Nechtěli jsme, aby jednali o nás bez nás, říká ašský místostarosta. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 36, s. 1.

⁵² VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 15, s. 2.

⁵³ Dvanáctého ve dvanáct aneb autobus z Aše do Bad Elsteru bude od tohoto pátku jezdit čtyřikrát denně. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 28, s. 1.

⁵⁴ Aš a Bad Elster propojil autobusový spoj. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 29, s. 1.

⁵⁵ KRYL, J. Setkání občanů Čech, Bavorska a Saska. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 13, s. 2.

⁵⁶ Setkání na Císařském hamru. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 14, s. 1.

⁵⁷ Hranický sloupek. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1993, č. 7, s. 5.

⁵⁸ Hranický sloupek. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 1, s. 6.

německé straně přibyly dvě velkokapacitní buňky, ale čeští celníci zatím nereagovali.⁵⁹ Přípravy na otevření přechodu pro pěší turistiku pokračovaly celý únor prořezáváním dřevin a křovin.⁶⁰ Dne 7. března přišel na Městský úřad v Hranicích dopis z ministerstva financí, který přinesl notné zklamání. Nad přechodem Hranice - Ebmath se opět zamlželo. Předpokládal se vznik turistických stezek bez trvalé celní a pasové kontroly.⁶¹ Po druhém odložení otevření přechodu bylo stanoveno nové datum na 1. července 1994.⁶² Konečné datum nakonec vyšlo na 1. srpna 1994, ale ani tento termín nebyl dodržen. Na otevření hraničního přechodu pro pěší a cyklisty mezi Hranicemi a Ebmathem bylo vše připraveno a to včetně nového asfaltového koberce.⁶³ Na podzim roku 1994 hraničtí vybudovali dvě mobilní buňky pro celní a policejní orgány. Do budoucna se tu totiž počítalo s provozem motorových vozidel.⁶⁴ Na přechod dopadl ale problém s elektřinou. Bylo nutné postavit trafostanici, která v té době stála cca 1 milion Kč a pro město Hranice byla tato finanční částka příliš vysoká.⁶⁵ Na zřízení a vybavení celnice na Ebmath věnoval Okresní úřad 150 tisíc Kč. S elektřinou pomohli sousedé z Německa a dále už se jen čekalo na vyjádření z Prahy.⁶⁶ Dne 3. listopadu 1994 podepsali obce Hranice a Ebmath dohodu o malém pohraničním styku na turistických stezkách mezi Českou republikou a Německem. Ministerstvo vnitra předalo vládě ČR požadavek, aby odsouhlasila otevření těchto stezek k 1. prosinci 1994.⁶⁷ Přechod byl po všech lapáliích slavnostně otevřen dne 1. ledna 1995 a první den přes něj přešlo zhruba 240 turistů.⁶⁸

4.1.4 Vlaková doprava Aš - Selb

Předseda Městského národního výboru JUDr. Břetislav Hadač a zástupci města Aše od začátku intenzivně podporovali snahu o obnovení přepravy osob vlakem z Aše do Hofu přes Selb.⁶⁹ Na zasedání městského zastupitelstva na jaře 1992 se projevila snaha o zachování mezinárodní tratě z Aše do Hofu. Dopravní klub Německa (VCD) navrhnul rychlíkové spojení super rychlými soupravami PENDOLINO z Hofu do Plzně. Dalším návrhem bylo vytvoření sítě vlaků a autobusů (S-Bahn) v okolí Hofu, která

⁵⁹ Hranický sloupek. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 3, s. 7.

⁶⁰ Hranický sloupek. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 4, s. 6.

⁶¹ Hranický sloupek. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 6, s. 4.

⁶² Letem regionem z daleka i blízka. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 13, s. 8.

⁶³ Hranický sloupek. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 14, s. 5.

⁶⁴ Střípky (a drby). *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 19, s. 3.

⁶⁵ Hranický sloupek. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 19, s. 5.

⁶⁶ Hranický sloupek. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 21, s. 6.

⁶⁷ Hranický sloupek. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 23, s. 4.

⁶⁸ Přechody. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 1, s. 3.

⁶⁹ *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 1, s. 1.

zahrnuje i část Čech.⁷⁰ V březnu 1994 narazilo jednání o možné osobní vlakové dopravě z Aše do Selbu na nezájem bavorské strany a vysoké mezinárodní tarify.⁷¹ Dne 29. dubna 2000 se uskutečnil pochod na téma „Spolu s účastníky z Německa se ptáme, proč jdeme do EU bez železnice?“.⁷²

Ašský starosta zabránil demontáži kolejí na německé straně. Stop pracím vystavila schůzka na selbské radnici, iniciována českou stranou, na níž se všichni přítomní partneři shodli na zájmu prostřednictvím železnice znovu spojit obě země.⁷³ V neděli 11. listopadu 2001 se uskutečnil „pochod po kolejích“. Více jak 200 účastníků z Čech a Německa vytvořili živý vlak a vyrazili z Plössbergu na pochod za obnovení tratě z Aše do Selbu.⁷⁴ V dubnu 2004 proběhlo jednání o obnovení trati v Karlových Varech v sídle Českých drah. Nejenže dráhy nezajistily finanční zdroje, ale vymluvily se, že nejsou na stavbu tak velkého projektu kompetentní a přehodily problém zpět na město. Německá strana chtěla uhradit polovinu výdajů a čekala na vyjádření české strany, aby mohla čerpat dotace ze svého fondu Interreg.⁷⁵ Toho se bohužel nedočkala a obnovení tratě se tím značně prodloužilo.

4.2 Spolupráce z iniciativy krajských spolků

Podpora krajských spolků byla a je nedílnou součástí česko-německé spolupráce na Ašsku. Mezi ně patří například Spolek verněřovských rodáků z Markbraitu a Domovský spolek okresu Aš z Rehau. Ti se aktivně účastnili na obnově památných míst za spolupráce místních občanů a zřízení.

V roce 1993 provedli původní i nynější občané Dolních Pasek opravu mramorových desek na pomníku padlých vojáků za I. a II. světové války v Dolních Pasekách. Místostarosta Dolních Pasek pan Hermann Heinrich poděkoval prostřednictvím Ašských novin za finanční příspěvek ve výši 6250,- Kč, který poskytla ašská radnice.⁷⁶ Dne 6. srpna 1994 se konala v Dolních Pasekách u Aše malá slavnost.

⁷⁰ PETRLÍK, O. Aš, silnice, železnice a životní prostředí. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 6, s. 2.

⁷¹ Letem regionem z daleka i blízka. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 5, s. 8.

⁷² Kultura, *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 2000, č. 9, s. 6.

⁷³ VRBATA, M. Otevření železničního přechodu do Selbu brání finance. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2000, č. 10, s. 1.

⁷⁴ Znovu otevření železnice z Aše do Selbu podpořilo kolem dvou stovek lidí. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 47, s. 1.

⁷⁵ Bude jezdit vlak mezi Aší a Selbem? *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2003, č. 17, s. 4.

⁷⁶ HEINRICH, H. Vážený pane starosto, vážená městská rado. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1993, č. 23, s. 1.

Na této slavnosti byl znovu odhalen Pomník padlým obětem z I. a II. světové války za účasti starostů Aše a Rehau. Zazněla i slova pana starosty Edgara Pópela z Rehau, kterými potvrdil partnerské vztahy k Aši.⁷⁷

Skupina občanů z Německa, dříve bydlících v Mokřínách, Nebesích a Aši se spojila prostřednictvím novin Heimat a vypracovala plán obnovy neudržovaného mokřinského hřbitova. V týdnu od 9. do 16. června 1991 přijížděly skupinky lidí z celého Německa, aby očistily hřbitov. Práce řídil pan Thoran, který v tu dobu žil v Friedrichshafenu u Bodamského jezera. Radnice města byla akci nakloněna a přistavila několik kontejnerů na odpad. Do prací se zapojovali i soudobí občané Mokřin.⁷⁸ Dne 20. listopadu 1993 přijeli rodáci, kteří museli nuceně odejít a poklonili se památce zesnulých příbuzných. Na pietu se sjelo kolem stovky lidí a také starostové z Aše a Rehau, kteří v projevech poděkovali za rekonstrukci těchto míst a dále mluvili o naději na porozumění a spolupráci lidí v tomto regionu. Tímto aktem byly ukončeny tři roky prací na mokřinském hřbitově.⁷⁹ Dalším cílem dávných rodáků z Aše a Mokřin byla oprava ekumenického kostela v Mokřínách. Šestileté úsilí bylo zakončeno slavností 7. září 1996 a znovu vysvěcením ekumenického kostela v Mokřínách a oplocením hřbitova. Při této rekonstrukci pomáhala i skupina mladých věřících z nedalekého Selbu.⁸⁰

Sudetští Němci přijížděli i do Verněřova, aby zrekonstruovali Petrovu studánku, která tam bezmála padesát let chátrala. Při projížděcí bývalých verněřovských obyvatel jejich rodnou obcí v roce 1993 se rozhodl textilní podnikatel z Bayreuthu, pan Adolf Riedl se svou sestrou Marianou, tento pomníček na vlastní náklady opravit. K nim se připojil i předseda Spolku bývalých občanů Verněřova profesor doktor Herbert Braun z Mnichova, který věnoval pro Petrovu studánku pamětní desku se jmény zakladatele i obdivovatelů. Slavnostní odhalení studánky proběhlo dne 8. října 1994 za účasti starosty Aše a bývalých verněřovských občanů. Německá strana tehdy projevila zájem o obnovu hřbitova, kde leží jejich předci a obnovu pomníku obětí I. světové války, starosta města Aše souhlasil s obnovou.⁸¹ Dne 6. října 2001 došlo k podepsání “kmotrovské“ smlouvy, kterou schválili zastupitelé Aše na svém zasedání dne 5. října.

⁷⁷ GERNEROVÁ. Vzpomínkový akt. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 16, s. 3.

⁷⁸ Co nového v Mokřínách. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 17, s. 2.

⁷⁹ Věnce v Mokřínách. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1993, č. 24, s. 1.

⁸⁰ Spolupráce německých a českých občanů v Mokřínách. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1996, č. 17, s. 8.

⁸¹ JETLEB, P. Slavnostní odhalení Petrovy studánky. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 21, s. 3-4.

Cílem bylo dosáhnout přátelství a porozumění mezi původními a dnešními obyvateli Aše a zejména obce Verněřov.⁸² Ke konci roku 2003 diskutoval Spolek verněřovských rodáků se zastupitelstvem města Aše o obnově již zmiňovaného hřbitova. Návrhem bylo pietní místo, na které by přispěli jak bývalí verněřovští občané, tak i město Aš.⁸³ Zastupitelstvo hledalo další přísun financí, který by mohl přijít z fondů Evropské unie.⁸⁴ Radnice Markbreitu darovala na obnovu hřbitova 500 Eur, město Aš přispělo 200 tisíci Kč a Spolek verněřovských rodáků přispěl stejnou částkou jako město. Na stavebních pracích se podíleli jak občané České republiky, tak i Německa.⁸⁵

Díky spolku z Würzburgu, který vznikl pod názvem "Přátelé Chebska - Verein Freunde des Egerlandes", se podařilo opravit pomník obětem I. světové války v Hazlově. Tento spolek stál u zrodu hazlovského spolku na záchranu památek regionu.⁸⁶

V již neexistující vesničce Újezd se konala dne 14. října 2000 slavnost, při které byl odhalen zrenovovaný památník obětí I. světové války. Tato renovace proběhla za přispění rodáků a finanční pomoci rodačky Bertý Müllerové. Přítomni byli starostové Aše, Krásné a Rehau.⁸⁷

4.3 Partnerství příhraničních měst

4.3.1 Trojstranná partnerská dohoda mezi Aší, Rehau a Oelsnitz

Po bouřlivém zasedání městského zastupitelstva dne 22. ledna 1991 se začaly prostory ašského kulturního sálu plnit množstvím hostů. Tím začala patrně nejvýznamnější událost v dějinách města. Za pomyslný jednací stůl zasedli zastupitelé sousedních "smrčinských" měst, bavorských měst Selb, Rehau, saské Olešnice a samozřejmě i hostitelé, zastupitelstvo Aše. Vzácnými hosty byli též představitelé krajských spolků odsunutých Němců. Ve všech přednesených projevech zazněla vůle po spolupráci, po společném životě tady, v tomto kousku Evropy. "*Spolupráce, to*

⁸² Podpis "kmotrovské" smlouvy s bývalými Verněřovany z Markt Britu je na spadnutí. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 37, s. 1.

⁸³ Bývalí rodáci se chtějí podílet na úpravě pietního místa ve Verněřově. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2003, č. 40, s. 7.

⁸⁴ Verněřovský hřbitov se mění v pietní místo. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2004, č. 34, s. 3.

⁸⁵ Verněřovští rodáci dostali na setkání dárek. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 40, s. 4.

⁸⁶ KRYL, J. Hazlovský sloupek. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1993, č. 1, s. 6.

⁸⁷ JETLEB, P. Česko německá slavnost v již neexistující vesničce Újezd. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 2000, č. 21, s. 5.

v žádném případě nejsou milodary, spolupráce je vzájemné obohacování obou našich národů, obohacování ekonomické, politické, kulturní a především obecně lidské. Lidé byli rozděleni, ale odvěké cesty zůstaly. Zůstaly silnice, stezky i železnice a nyní je na nás, kdy se znovu najdou i lidé...“, řekl ve svém projevu pan Edgar Pöpel, starosta Rehau a jeho slova jako by byla mottem celé akce.⁸⁸ Po lednovém setkání zastupitelských sborů sousedních měst, které se zapsalo do historie, se v dubnu ašští občané dočkali praktického naplňování tehdy přijatých závěrů o vzájemné spolupráci regionů. Ve dnech 10. a 11. dubna 1991 uspořádala firma MIKOS ve spolupráci se selbskou společností VÖLKER v prostorách Lidového domu v Aši první společnou výstavu. Obě firmy se tak představily nejen ašské veřejnosti, ale i mnoha zájemcům z celých Čech, jen firem tu bylo více než sto.⁸⁹

Dne 26. května 1999 starosta města Aše jednal se starostou Rehau o možné další spolupráci.⁹⁰ O dva měsíce později dne 22. července pozval starosta Aše starosty okolních německých měst k projednání další přeshraniční spolupráce. Byli to starostové ze saských a bavorských měst Selbu, Rehau, Bad Elsteru a Bad Brambachu.⁹¹

Další společný projekt měst Aše, Olešnice a Rehau byl “Od města k městu, od náměstí k náměstí“. Šlo o čerpání financí na obnovu městských center z fondu EU. Dále se uvažovalo též o stavbě “Domu česko-německého přátelství“ a výstavby Náměstí uprostřed Evropy. Myšlenka byla stará více jak rok a na německé straně získala nejvyšší prioritu. Starosta města Aše seznámil s těmito projekty poslance Evropského parlamentu v Rehau.⁹² Při této schůzce poslanec Evropského parlamentu pan Dr. Joachim Wuermeling prohlásil: “Zastupuji Aš, dokud nebude mít zástupce v Evropském parlamentu“. Starostové měst Aše, Rehau a Olesnitz plánovali pro tyto projekty získání podkladů pro Interreg III.⁹³ V únoru 2001 poslankyně Bundestagu za politickou stranu SPD na ašské radnici vyjádřila podporu k projektu Náměstí Evropy a Domu česko-německého přátelství a porozumění. Navíc přislíbila, že návrh projedná na úrovni nejvyšší administrativy Evropské komise.⁹⁴ Při projednání na zastupitelstvu města Aše

⁸⁸ Máme k sobě blízko. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 3, s. 1-3.

⁸⁹ Další krůček do budoucnosti. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 8, s. 5.

⁹⁰ VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 12, s. 2.

⁹¹ VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 15, s. 2.

⁹² Aktuální informace z jednání Rady města. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2000, č. 13, s. 1.

⁹³ Občanští demokraté navrhnou vybudování Náměstí Evropy a domu česko-německého přátelství a porozumění. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 4, s. 1.

⁹⁴ *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 6, s.

dostal projekt zelenou.⁹⁵ Starosta města Aše napsal dopis členovi Evropského parlamentu a zároveň předsedovi Sudetendeutsche Landsmanschaft Berndtu Posseltovi, kde vysvětluje tuto ideu.⁹⁶ Okamžitě se začaly projevovat navázané kontakty z Německa a Berndt Posselt se rozhodl navštívit ašskou radnici.⁹⁷ Představitel sudetských Němců v dubnu návštěvu vykonal a bez jakýchkoliv podmínek projekt podpořil.⁹⁸

Po zveřejnění článku o návštěvě předsedy sudetských Němců na ašské radnici v regionálních novinách začal starosta města Aše dostávat anonymní dopisy a telefonáty. V těchto dopisech a telefonátech dotyční vyhrožovali likvidací jeho osoby a jeho blízké rodiny. Těchto výhrůžek nebyla ušetřena ani starostova dcera. Autoři anonymů měli za to, že starosta zradil české zájmy a tajně vyjednává se sudetoněmeckým Landsmanshaftem.

Domovský spolek z Rehau vydal prohlášení, že je nakloněn ke stavbě a podporuje Aš jako centrum dialogu. Zmínil se též o uspořádání společné výstavy o událostech na Ašsku od roku 1918 až do “vyhoštění“ německých obyvatel po druhé světové válce.⁹⁹ Výstava byla zahájena ke konci roku 2003. Občan Aše pan Vladimír Bureš podal na autora výstavy trestní oznámení pro hanobení národa, rasy a přesvědčení. Petici proti výstavě podepsalo téměř sedmdesát lidí. Besedu o kontroverzní výstavě vysílal i Český rozhlas Plzeň. Na této besedě spolu hovořili starosta Aše, autor výstavy a pan Bureš.¹⁰⁰ Bohužel se setkala s kritikou a nebyla ušetřena ani excesů. Vladimír Bureš z Aše, který několikrát žádal o ukončení výstavy Aš 1918 - 1948 postříkal skleněné panely na výstavě sprejem.¹⁰¹

Dne 26. února začala pro studenty fakulty architektury v Čechách i Německu, tedy pro studenty z Prahy a Mnichova, soutěž na projekt Domu česko-německého

⁹⁵ Pozvánka na zastupitelstvo. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 4, s. 3.

⁹⁶ Starosta píše představiteli landsmanshaftu. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 6, s. 1.

⁹⁷ Představitel sudetských Němců Posselt míří do Aše. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 10, s. 1.

⁹⁸ Představitel sudetských Němců v Aši. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 14, s. 1.

⁹⁹ Domovský spolek Rehau podporuje Aš jako centrum dialogu. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 7, s. 1.

¹⁰⁰ Výstava v muzeu vypovídá o období 1918 - 1948. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2003, č. 42, s. 7.

¹⁰¹ K protestu použil spray. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2003, č. 44, s. 9.

přátelství a porozumění. Starosta při setkání na městské radnici se zdejšími architekty sestavil závazné podmínky pro tuto soutěž.¹⁰²

Díky této spolupráci připravili starostové trojstrannou partnerskou dohodu všem třem městům, aby usnadnila přístup k dotačním penězům na malé projekty z fondu EU. Šlo především o dotace na malé projekty pro rozvoj Rehau, Aše a Olešnice.¹⁰³ První říjnový týden v roce 2001 starostové měst podepsali partnerskou smlouvu.¹⁰⁴

4.3.2 Partnerská dohoda Aše s městem Plauen

Dne 30. června 1998 jednal starosta Aše se starostou Plavna o možnosti navázání na bývalé partnerské vztahy mezi městy Aš a Plavno. V úvahu připadaly zejména kulturní, sportovní a školní akce.¹⁰⁵ Začátkem října projevíli plavenští zájem o obnovu vztahů s Aší a pozvali starostu se zástupcem do plavenského muzea.¹⁰⁶ Závěrem roku se domluvili na obsahu Dohody o partnerství a ašské zastupitelstvo konečnou podobu této dohody schválilo. Jednalo se především o spolupráci v oblasti komunální politiky, kultury, umění, ochrany životního prostředí, sportu, školství a hospodářství. Dalším důvodem bylo získávání prostředků z fondu Phare, neboť u žádostí na jednotlivé projekty bývá požadována přeshraniční spolupráce a partnerské město.¹⁰⁷ V polovině září byla po téměř ročních přípravách v německém Plavně podepsána smlouva o partnerství. Dne 9. listopadu 2000 přijel starosta Plavna na přátelskou návštěvu do Aše. Bylo to poprvé, co starosta Plavna navštívil Aš. Na základě této smlouvy se v následujícím roce začaly konat výměnné výstavy.¹⁰⁸

Na posledním řádném zasedání městského zastupitelstva v listopadu 1998 se projednávala možnost partnerských vztahů s německým městem Marktbreit. Důvodem bylo rozvinutí neformální styků.¹⁰⁹ Dne 24. července jel starosta města Aše se svým zástupcem projednat smlouvu o spolupráci.¹¹⁰

¹⁰² Ašští architekti svému městu. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 8, s. 1.

¹⁰³ Anonym vyhrožuje starostovi města Aše likvidací. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 17, s. 1.

¹⁰⁴ *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 41, s. 1.

¹⁰⁵ VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 14, s. 2.

¹⁰⁶ VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 20, s. 2.

¹⁰⁷ VESELÝ, A. Aš obnoví partnerské vztahy s Plavnem. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 2000, č. 7, s. 5.

¹⁰⁸ Starosta Plavna poprvé v Aši. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 2000, č. 22, s. 2.

¹⁰⁹ Střípky - Budeme se družít. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 22, s. 4.

¹¹⁰ VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 15, s. 2.

4.3.3 Mikroregion „Přátelé v srdci Evropy“

Dne 11. října 2002 se udála nejspíše nejdůležitější událost v oblasti česko-německých vztahů na Ašsku. Tohoto dne hostilo město Aš účastníky mezinárodní konference nazvané "Jednotná Evropa - porozumění mezi národy". Vyvrcholením této akce byla chvíle, kdy starostové čtrnácti příhraničních měst a obcí z Čech, Bavorska a Saska postupně podepsali partnerskou smlouvu stvrzující vznik společného svazku „Přátelé v srdci Evropy“.¹¹¹ Patronem této akce se stal zcela výjimečně komisař pro rozšiřování Evropské unie Günter Verheugen. V další části je nastíněno, jak tento mikroregion vznikl a co vše jeho vzniku předcházelo.

Podle bývalého starosty Hranic a místopředsedy Sdružení Ašsko Františka Jurčáka se první myšlenka na založení mikroregionu se saskými a bavorskými partnery zrodila kolem roku 2000. V rámci Sdružení Ašsko se tehdy začalo hovořit o možné širší spolupráci s příhraničními obcemi Německa. Starosta Hranic uvedl: „*Když jsme poprvé pozvali starosty ze saské a bavorské strany a nastínili jim náš návrh, také je tato myšlenka zaujala.*“ Také dodal, že se nejedná o konkurenci Euroregiu Egrensis a nechtěl jí jej tímto aktem nahrazovat. Podotkl, že funkčnost mikroregionu by měla mít svůj největší význam zejména v komunální oblasti a při získávání peněz z fondů Evropské unie. Stejně jako česká strana potřebovala německá strana při čerpání peněz z fondů podporu z druhé strany hranice.¹¹²

Dne 13. září 2001 hostilo město Rehau jednání měst a obcí z Čech, Bavorska a Saska. Na jednání bylo na programu udržení hraničního přechodu Doubrava - Bad Elster a zavedení pravidelné autobusové linky, železniční trať Aš - Selb a svazek měst a obcí Čech, Bavorska a Saska. Starostové ke všem bodům vyjádřili souhlas a určili, že další jednání hostí bavorský Selb.¹¹³ Na listopadovém jednání v Selbu dostala partnerská smlouva konkrétní podobu. Šlo o variantu, která měla symbolizovat nejen politickou vůli ke spolupráci, ale představitost i praktický dopad partnerství ve formě financí z fondů EU a to Interreg III na německé straně a Phare pro Česko. Lednové jednání hostilo město Oelsnitz.¹¹⁴ Zástupci měst Aš, Hranice, Hazlov, Selb, Rehau,

¹¹¹ LUMPEOVÁ, L. Aš byla důstojným pořadatelem mezinárodní konference „Přátelé v srdci Evropy“ oficiálně na světě. *Ašsko. Minulost a přítomnost, dialog*. Aš: Renoviato, o.p.s., 2002, č. 10, str. 4-11.

¹¹² LUMPEOVÁ, L. Přátelé v srdci Evropy zakládají svůj mikroregion. *Ašsko. Minulost a přítomnost, dialog*. Aš: Renoviato, o.p.s., 2002, č. 4, str. 17.

¹¹³ Třináct měst a obcí Ašska a Německa chystá úzce spolupracující svazek. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 38, s. 2.

¹¹⁴ Ašští prosadili svou představu partnerství. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 48, s. 2.

Oelsnitz, Adorf, Bad Elster a obcí Krásná, Podhradí a Eichicht na něm odsouhlasili text partnerské smlouvy. Vznik mikroregionu „Přátelé v srdci Evropy“ měl být hnacím motorem rozvoje celého regionu.¹¹⁵ Představitelé Aše jeli do Bruselu, kde měli potvrzený termín schůzky s evropským komisařem Günterem Verheugenem. Seznámili ho s projekty týkající se česko-německé spolupráce. Medializací cesty chtěli zviditelnit Aš a upozornit na její problémy.¹¹⁶ Při hodinové debatě se pan komisař svěčil, že jde o jeho první schůzku s komunálním politikem z Čech. Starosta města Aše požádal o patronaci nad chystanou česko-bavorsko-saskou smlouvou a představil projekty česko-německého domu přátelství a porozumění a začlenění do sítě Egro-Net.¹¹⁷

Dne 18. dubna 2002 se sešli představitelé příhraničních měst a obcí Česka, Bavorska a Saska na svém již čtvrtém společném jednání v Rehau.¹¹⁸ Na tomto jednání se rozhodl konečný počet partnerů, kteří budou součástí nově vzniklého česko-sasko-bavorského mikroregionu. Smlouvu nakonec podepsaly tyto města a obce: Aš, Hranice, Krásná, Podhradí, Hazlov („Sdružení Ašsko“), Selb, Schönwald, Rehau, Regnitzlosau (Horní Franky), Eichigt, Adorf, Bad Elster, Bad Brambach a Oelsnitz (Horní Fojtsko).¹¹⁹ Na tomto jednání se přidala ještě města Schönwald a Regnitzlosau (viz. Příloha I.).¹²⁰ Určilo se též datum podepsání smlouvy na 28. června 2002, které bylo nakonec změněno z důvodu konání komunálních voleb na 11. října 2002. Patronem celé akce se stal zcela výjimečně evropský komisař Günter Verheugen. Radnice odmítla další žadatele jako např. Klingenthal, který byl z pohledu radnice už moc z daleka. Starosta města Aše Mgr. Dalibor Blažek dodal: *“Menší region by měl být víc aktivnější a akceschopnější.”* Výsledkem spolupráce byla autobusová doprava Aš - Bad Elster. Konference byla dotována z fondu Českoněmecké budoucnosti a rozpočtu města Aše.¹²¹ Byl zde také předveden obsah smlouvy, který zní:

- podpora setkávání a komunikace mezi úřady, spolky, hospodářskými a jinými institucemi zúčastněných měst a obcí,

¹¹⁵ Představitelé jedenácti obcí Ašska, Bavorska a Saska kývli na partnerství. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 9, s. 1.

¹¹⁶ Pojedou za Verheugenem. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 13, s. 1.

¹¹⁷ Komisař Evropské unie Günter Verheugen přislíbil Aši pomoc při realizaci některých projektů. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 15, s. 1.

¹¹⁸ Jednání o vzniku mikroregionu vrcholí. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 16, s. 1.

¹¹⁹ V Aši vznikne významný česko-německý svazek “Přátelé v srdci Evropy“. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 38, s. 2.

¹²⁰ O členství ve vznikajícím mikroregionu mají zájem další města. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 17, s. 6.

¹²¹ Přátelé v srdci Evropy. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 33, s. 1-2.

- navázání styků v hospodářské, sociální, kulturní a sportovní oblasti,
- zlepšení dopravní infrastruktury, odsouhlasení projektů, které se jednotlivých měst a obcí vzájemně dotýkají,
- přezkoušení požadavků a žádostí pro společné projekty a dotací EU a příslušných programů jednotlivých zemí,
- organizace a provádění společných akcí na kulturní a sportovní úrovni,
- výměna žáků a mládeže,
- výměna zkušeností městského marketingu při sanacích města, jakož i zásobování a odpadové hospodářství,
- výměna zkušeností na úrovni ochrany životního prostředí a provádění společných opatření,
- spolupráce v oblasti cizineckého ruchu.

Obsahem smlouvy je též setkávání zastupitelů čtyřikrát ročně a prohlášení, že svazek nevytváří žádný společný majetek.¹²² Jednalo se o program na rozvoj mikroregionu pro dané sdružení obcí.¹²³ U podepsání smlouvy byli přítomni významní hosté jako např. hejtmán karlovarského kraje JUDr. Josef Pavel, poslanec evropského parlamentu Joachim Wümerling, generální konzul České republiky v Drážďanech Dr. Milan Dufek,¹²⁴ zástupce ministra pro místní rozvoj Karel Šourek, prezident Euroregia Egrensis Ing. Václav Jakl, předseda krajanského Spolku verněřovských rodáků Prof. Dr. Herbert Braun, státní ministr Svobodné spolkové země Sasko p. Tillich a další.¹²⁵

K zakládající čtrnáctce měst a obcí se později připojila města Plesná a Triebel. Dne 16. března 2016 se spolek sešel v Aši a hned ze začátku jednání všichni přítomní zástupci odhlasovali přijetí města Skalná. Mikroregion „Přátelé v srdci Evropy“ čítá do dnešního dne 17 členských měst a obcí (viz. Příloha I.).

4.4 Občanská spolupráce

Občanská spolupráce byla zdravým základem pro další rozvoj česko-německých vztahů v Ašském výběžku. Téměř každá škola a školka si během deseti let od otevření hraničních přechodů našla svého partnera na opačné straně hranic. Dobré sousedské

¹²² LUMPEOVÁ, L. Smlouvu podepíší v červnu, *Ašsko*. Minulost a přítomnost, dialog. Aš: Renoviato, o.p.s., 2002, č. 5, str. 9.

¹²³ WOKOUN, R. *Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie*. Praha: Oeconomica, 2003. s. 195.

¹²⁴ Událost podzimu 2002 v Aši. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 41, s. 1.

¹²⁵ Přátelé v srdci Evropy. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 42, s. 1 a 3.

vztahy navázali též křesťané, kteří tak našli v ekonomicky silnějších sousedech finanční podporu na opravu svých svatostánků. Občané začali především spolupracovat v oblasti rozvoje mládeže, sportu, kultury a ochraně životního prostředí. Regionální politici příhraničních měst později začali těchto kontaktů využívat k uzavírání bilaterálních partnerských smluv, které umožňovaly na potřebné a čím dál více žádané společné projekty čerpání financí z fondů EU. Nejdůležitější milníky v navazování kontaktů a postupně se rozvíjející spolupráci jsou vypsány níže.

Ašské gymnázium navázalo kontakty již v roce 1990 a to se školami v saské Oelsnitz a bavorských městech Selbu a Rehau.¹²⁶ Prvním společným projektem byla brigáda u Račího potoka. Ta měla za cíl ochranu vzácné perlorodky.¹²⁷ Ve dnech 17. - 19. ledna 1992 navštívila delegace ašského gymnázia své přátele v Oelsnitz. Výsledkem byla celá řada společných akcí a také možnost studijních pobytů. Již 7. února 1992 byla zahájena výstava výtvarných prací studentů z Oelsnitz v Aši. Sportovci obou škol se utkali ve volejbale, kopané a stolním tenise na konci března v Oelsnitz.¹²⁸ Kontakty byly tímto setkáním upevněny.¹²⁹ Další spolupráci gymnázium navázalo se školou v Pegnitz, se kterou probíhala výměna studentů.¹³⁰ Díky fondu Phare si začalo gymnázium v roce 1999 vyměňovat studenty i se školou v Rehau a poté s Markneukirchenem.¹³¹

V prosinci 1990 navštívila delegace selbských učitelů 1. ZŠ v Kamenné ulici.¹³² První základní škola v Kamenné ulici navázala vztahy se selbskou Hauptschulle a v rámci projektu německých sousedů pod názvem Vzácná voda (Kostbares Wasser) vybudovali přístupovou cestu k pomníčku. Na Den Evropy 5. května 1992 se tito žáci sešli u Račího potoka a s nimi i starostové měst Aše a Selbu. Společně vysadili 12 kusů lip jako symbolu míru.¹³³ Škola našla dalšího partnera přes hranici v Erkesreuthu a od roku 1997 probíhala aktivní spolupráce.¹³⁴

¹²⁶ Gymnázium po 1. pololetí. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 4, s. 5.

¹²⁷ Společnou rukou pro přírodu aneb chránili jsme perlorodky. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 24, s. 6.

¹²⁸ Co nového na ašském gymnáziu. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 2, s. 5.

¹²⁹ Nejen učením žije škola. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 10, s. 3.

¹³⁰ Využitá šance. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1996, č. 8, s. 10.

¹³¹ Poznejme se blíže, žijeme tak blízko sebe. *Ašské noviny* čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 12, s. 8.

¹³² Den Evropy oslavili prací. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1993, č. 10, s. 1.

¹³³ Co možná málokdo ví. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 11, s. 3.

¹³⁴ Prvňáci z kamenky mají nové kamarády. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1997, č. 13, s. 9.

Druhá základní škola nezhálela a v roce 1998 navázala přátelské vztahy s Grundschule v Rehau.¹³⁵ Od té doby žáci pracovali na spoustě společných projektů.¹³⁶

Ani dětský domov v Aši nechtěl zůstat pozadu a v roce 1996 měl v plánu podepsat smlouvu s dětmi a mládeží v Bad Brambachu. Záměrem smlouvy bylo lepší vzájemné poznání přes česko-německou hranici, spolupráce na společných akcích, výletech a sportovních setkáních.¹³⁷

Základní škola v Hazlově spolupracovala se školou v německém Adorfu.¹³⁸

Po otevření hranic a obnovení vzájemných kontaktů mezi křesťany na obou stranách hranice, začali hraničtí uvažovat i o finanční pomoci na opravu kostela v Hranicích, která by mohla přijít přímo a ne schvalovacími oklikami přes Prahu. V to obyvatelé Hranic doufali, jelikož rekonstrukce kostela v Hranicích byla sotva v silách ašského evangelického sboru i celé evangelické církve. První lednovou neděli odzpívali hofští symfonikové vánoční duchovní skladbu přímo z Hranic v podhradském kostele. Mši za účasti převážně bavorských a saských návštěvníků kázal farář z Regnitzlosau.¹³⁹ Dne 22. září 1991 proběhl benefiční koncert za záchranu varhan v hranickém kostele. Na tomto koncertě účinkoval Edgar Hellwig.¹⁴⁰ Následující koncert na záchranu varhan se uskutečnil dne 3. listopadu 1991 v Podhradí. Na tomto přátelském setkání pěvců za účasti starosty Rehau vystoupil pěvecký sbor z Rehau a pěvecký sbor Tosta Aš. Hosté z Rehau byli tímto improvizovaným setkáním tak nadšeni, že se rozhodli pozvat ašský sbor i s rodinnými příslušníky na přátelské posezení u kávy v Rehau.¹⁴¹ V neděli 13. prosince 1992 se konal v evangelickém kostele v Hranicích u Aše koncert adventních písní a duchovní hudby. Účinkovali žáci hudebních škol z Bad Brambachu, Arsbergu a Aše. Probíhala dobrovolná sbírka na opravu kostela v Hranicích způsobem dobrovolné vstupu.¹⁴² Podobně byl na tom i kostel sv. Mikuláše v Aši. Starost o kostel přišla paradoxně pouze z Německa. Z výnosu sbírky bývalých ašských rodáků zaplatil páter Klika novou elektrickou přípojku. Na Němcích závisel i zbytek oprav kostela.¹⁴³

¹³⁵ Návštěva dětí 2. ZŠ ve škole v Rehau. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 7, s. 7.

¹³⁶ Přeshraniční spolupráce se rozvíjí. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 2000, č. 13, s. 3.

¹³⁷ Společně s německými dětmi. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1996, č. 13, s. 5.

¹³⁸ Češi a Němci spolu pečou. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2000, č. 13, s. 2.

¹³⁹ Evangelický kostel v Hranicích. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 1, s. 1.

¹⁴⁰ *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 18, s. 5.

¹⁴¹ PISK, V. Přátelské setkání pěvců. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 20, s. 4.

¹⁴² *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 24, s. 5.

¹⁴³ O ašském kostele. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 12, s. 3.

Příkladem je farář Tremel ze sousedního Selbu, který kostelu financoval elektrické topení.¹⁴⁴

Prvním koncertem v listopadu 1991 v Apostelkirche Rehau zahájili tři pěvecké spolky z trojmezí společná vystoupení v domovských městech. Koncert byl početným obecenstvem velmi dobře přijat. Další koncert proběhl v evangelickém kostele v Oelsnitz a závěrečný třetí koncert proběhl dne 11. dubna 1992 v kostele v Hranicích, který pořádala Tosta Aš. Na této spolupráci pěveckých sborů tří zemí (Bavorsko-Franky, Sasko-Vogtland a Čechy-Chebsko) se podílely pěvecké spolky 1848 Rehau, sbor 1839 "Fr. Schuberta" z Olešnice a pěvecký sbor Tosta Aš.¹⁴⁵ V neděli 3. května 1992 se konala v Podhradí u Aše slavnost smíření mezi českým a německým národem za účasti bývalých i nynějších obyvatel obce. Po bohoslužbě v evangelickém kostele byly odhaleny obnovené pomníky a zasazeny dva stromy na znamení smíření. Zpíval pěvecký sbor Tosta Aš a hrály sbory pozounérů z Bad Brambachu a Selbu.¹⁴⁶

Mezi významnou spolupráci lze též zařadit tradiční setkávání občanů Čech, Bavorska a Saska na Kaiserově hamru. Setkávání probíhá od roku 1991 do současnosti. K této příležitosti se až do vstupu České republiky do Schengenského prostoru otevíral na jeden den v roce hraniční přechod na Kaiserhamru v Trojmezí.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Dobrý člověk ještě žije... Advent ve Farní charitě. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1996, č. 3, s. 3.

¹⁴⁵ PISK, V. Kultura. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 7, s. 5.

¹⁴⁶ KUČERA, P. Slavnost smíření. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 9, s. 3.

¹⁴⁷ *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb : Skyepress, 1992-2000.

5 Vývoj česko-německé příhraniční spolupráce Ašska od roku 2004 do současnosti

5.1 Občanská spolupráce

Po roce 2004 občanská příhraniční spolupráce začala stagnovat a až na pár výjimek se nerozvíjela. Mezi kulturními akcemi však zůstaly koncerty pěveckých spolků tří zemí, tradiční setkávání na Kaiserhammeru, mezinárodní taneční soutěž Ašský střevíček a podhradské posvícení. Podhradské posvícení hojně navštěvují bývalí rodáci již od roku 2001.¹⁴⁸ Na místě tradičního setkávání na Kaiserhammeru byla odhalena náměstkem ministerstva vnitra a bavorským ministrem vnitra informační tabule.¹⁴⁹ Od roku 2007 se začaly z Fondu malých projektů Euregia Egrensis v rámci programu přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika - Svobodný stát Bavorsko a Sasko financovat různé koncerty a slavnosti pro občany na obou stranách hranic. Město Aš spolupracovalo převážně na bavorské straně s městem Rehau a na saské straně s městy Bad Elster a Oelsnitz. Od 28. srpna 2010 probíhají každoročně turnaje družstev mládeže z Čech, Bavorska a Saska v basketbale, volejbale, stolním tenise a malé kopané.¹⁵⁰

Ve sportovních utkáních přibyla soutěž ve fotbale, tzv. staré gardy, která se koná od roku 2009 v německé Oelsnitz. Stará garda fotbalistů přijala tehdy pozvání olešnického fotbalového klubu. Od roku 2008 se po mnohaleté přestávce začala družstva z Německa zúčastňovat fotbalového turnaje O pohár Františka Pláničky v Aši.¹⁵¹ V témže roce byla Aš hostitelským městem mezinárodního utkání ve frisbee. Turnaj Banana cup probíhal na Ašsku až do roku 2012.

Na společných projektech dále pracovaly stávající školy z celého ašského výběžku. Na zajímavém projektu spolupracovaly škola Volkshochschule Selb, domov dětí Kunstverein Horních Franků a Dům dětí a mládeže v Aši. Od roku 2004 vyvíjely

¹⁴⁸ Tradiční podhradské posvícení hojně navštěvují bývalí rodáci. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 24, s. 1.

¹⁴⁹ Tady se stýkají hranice Čech, Bavorska a Saska, informuje deska. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 27, s. 1.

¹⁵⁰ Sportujeme společně aneb Sport bez hranic. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 28, s. 9.

¹⁵¹ Turnaj O pohár Františka Pláničky i ze zahraniční účasti. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 25, s. 10.

výměnný česko-německý projekt, který měl za cíl odbourání předsudků a integraci dětí.¹⁵² Základní škola v Kamenné ulici uzavřela tříletou spolupráci s nakladatelstvím Frankenpost z Hofu, které věnovalo škole nové atlasy.¹⁵³ Žáci z této školy poprvé navštívili spolužáky ze své partnerské školy z Hofu v květnu 2009. V rámci projektu „Bádáme společně“ poznávali historii a současnost Ašska.¹⁵⁴

Dále pokračovaly dvoujazyčné bohoslužby v podhradském a mokřinském kostele. V roce 2010 farní sbor z Bad Elsteru daroval na začátku adventu obyvatelům hranického domova důchodců dárky od drobností na zub až po praktické povlečení.¹⁵⁵

Dobrou spolupráci rozvíjeli i dobrovolní hasiči z Hranic u Aše, Eichigtu a Ebmathu, kteří začali cvičit společně.¹⁵⁶ Dlouho trvající spolupráce dobrovolných hasičů byla v roce 2010 oficiálně potvrzena partnerskou smlouvou. Tato smlouva byla iniciována od samotných hasičů z měst Hranice, Bad Elster a Ebmath.¹⁵⁷ Smlouvou potvrdily spolupráci i hasičské sbory Aše a Rehau. Dohoda o spolupráci v rámci protipožární ochrany byla podepsána 29. dubna 2011.¹⁵⁸

5.2 Krajská spolupráce po vstupu do EU

Krajská spolupráce pokračovala i po vstupu do EU a po podepsání kmotrovské smlouvy Spolkem verněřovských rodáků se dále rozvíjela. Domovský spolek okresu Aš nebyl od vstupu příliš medializován, ale každý rok se podílel na výstavách a vernisážích v ašském muzeu. Navíc tento spolek začal vydávat ašské noviny v německém Rehau. Do těchto novin často přispívá i předseda verněřovského spolku pan Braun.

Od podepsání kmotrovské smlouvy Spolkem verněřovských rodáků se stalo tradičním setkávání současných a bývalých občanů Verněřova a Horních Pasek. Setkávání dodnes probíhá jak ve Verněřově, tak i v partnerském městě Markbreitu, se

¹⁵² Práci s dětmi - práce na českoněmecké budoucnosti. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 27, s. 7.

¹⁵³ Na Kamence testovali atlasy. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 41, s. 4.

¹⁵⁴ Poprvé u kamarádů v Hofu. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2007, č. 18, s. 9.

¹⁵⁵ Obyvatelé Domova pro seniory v Hranicích děkují. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 3, s. 9.

¹⁵⁶ Hasiči šesti obcí cvičili společně. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2006, č. 35, s. 3.

¹⁵⁷ Češi i Němci si budou pomáhat při požárech. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 26, s. 3.

¹⁵⁸ Spolupráce je potvrzena smlouvou. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 13, s. 4.

kterým podepsalo město Aš kvůli této dlouholeté spolupráci partnerskou smlouvu. Na setkávání jezdí pravidelně starostové Markbreitu a Aše.¹⁵⁹ Na tradičním setkávání dne 15. října 2011 proběhla oslava desetiletého výročí od podepsání partnerské smlouvy. Verněřovský spolek se tehdy zřekl nároků z minulosti a zavázal se k rozvoji obce. Starosta města Aše předal spolku k výročí dárky.¹⁶⁰ V roce 2013 pan předseda Braun potvrdil, že podepsáním smlouvy o kmotrovství se vzdali materiálních statků, o které jim nejde. Kmotrovskou smlouvou byl zaskočen i velvyslanec v Německu a poukázal, že by to tak mělo fungovat všude.¹⁶¹

Po dokončení oprav starého německého hřbitova v obci Verněřov se tento hřbitov stal pietním místem a byl slavnostně vysvěcen. Na opravě se podíleli současní i bývalí občané Verněřova.¹⁶² Starosta města Aše Dalibor Blažek předal předsedovi Spolku verněřovských rodáků Herbertu Braunovi na slavnosti dárek. Za to, že vše zorganizoval a provedl, dostal fotku nového hřbitova, která se shodovala s jeho původní kresbou.¹⁶³

Jedna z mnoha společných výstav probíhala od 29. dubna 2008 v ašském muzeu. Výstavu na téma "Obce v proměnách času" připravilo ašské muzeum za spolupráce Domovského spolku okresu Aš. Šlo o představení dvou již zaniklých obcí v ašském výběžku.¹⁶⁴ Dne 3. srpna 2008 v místech bývalé obce Újezd proběhlo slavnostní otevření mostu Evropy. O otevření se zasloužili členové Domovského spolku okresu Aš z Rehau a Smrčinský spolek v Aši. Účastníci projektu postavili na česko-německých hranicích most přes řeku, který symbolizuje přátelství a dlouholetou spolupráci měst Aše a Rehau.¹⁶⁵ V zaniklé osadě Újezd navíc probíhá každoročně setkávání starostů Aše, Rehau a předsedoy Domovského spolku okresu Aš panem Adlerem. Tito představitelé se setkávají u pomníku padlých z I. světové války.¹⁶⁶ V květnu 2009 bylo slavnostní ukončení česko-německého projektu Česko-německá cesta za společnou

¹⁵⁹ Verněřovští rodáci dostali na setkání dárek. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 40, s. 4.

¹⁶⁰ Výjimečná spolupráce bývalých a současných obyvatel Verněřova. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 36, s. 4.

¹⁶¹ Aktivity verněřovských rodáků pokračují. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2013, č. 39, s. 3.

¹⁶² Hřbitov ve Verněřově čeká o víkendu velká událost. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2007, č. 36, s. 4.

¹⁶³ Hřbitov ve Verněřově byl po úpravách v sobotu vysvěcen. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2007, č. 38, s. 1.

¹⁶⁴ Výstava v muzeu ukáže zaniklé obce. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 15, s. 7.

¹⁶⁵ V bývalé obci Újezd bylo živo. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 27, s. 1.

¹⁶⁶ Setkání v Dolních Pasekách. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2009, č. 39, s. 1.

historií - ztracená ves Újezd. V té vzniklo pietní místo za pomoci dotace z evropského fondu pro přeshraniční spolupráci Cíl 3 Česká Republika - Svobodný stát Bavorsko 2007 - 2013. Celkově vyšel projekt na 22 tisíc Euro a obec Krásná se podílela na celkové částce 3,3 tisíc Euro. Na ukončení se sešel starosta a místostarosta Aše se starostou Rehau, bývalým starostou Gustavem Pöpelem a předsedou Domovského spolku okresu Aš. Němci zde také mluvili o společných snahách smazání křivd z minulosti a soustředění se na společnou budoucnost a snaze setkávat se jako přátelé a společní sousedé.¹⁶⁷

Vyvrcholením dlouhotrvající spolupráce mezi Domovským spolkem okresu Aš, Spolkem verněřovských rodáků a městem Aš bylo předání čestného občanství oběma předsedům spolků. Pan Adler a pan Braun obdrželi čestné občanství z rukou starosty města Aše Dalibora Blažka dne 19. března 2016 v bývalé hasičské zbrojnici.¹⁶⁸

5.3 Politická spolupráce

Politická spolupráce se po roce 2004 rozvíjí na bázi čerpání z Evropských fondů. Každá obec či město ze Sdružení Ašsko si v rámci „Přátel v srdci Evropy“ nachází svého partnera na opačné straně hranic, aby mohly společně čerpat prostředky na projekty. Spolek „Přátelé v srdci Evropy“ se stává velice aktivním a začíná od roku 2007 přebírat občanskou iniciativu. V rámci přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká Republika - Svobodný stát Bavorsko či Sasko 2007 - 2013 se začínají uskutečňovat jak měkké tak i tvrdé projekty na obou stranách hranic.

V roce 2005 pořádají „Přátelé v srdci Evropy“ několik společných koncertů a společný turnaj v Kuželkách, který hostilo město Hazlov.¹⁶⁹ Tím zastupitelé měst a obcí zahajují spolupráci v rámci kulturního obohacování a společných schůzek, které probíhají až do dnešních dní. V témže roce se dne 25. března setkávají, aby naplánovali společné projekty na nové programovací období, které začíná od roku 2007. Tak začíná úspěšná série oprav a výstavby nových a stávajících sportovišť.¹⁷⁰ Dalším plánovaným projektem bylo vypracování map turistických stezek a cyklostezek.¹⁷¹ V roce 2006

¹⁶⁷ Bývalý hřbitov obce Újezd připomíná pietní místo. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 18, s. 1.

¹⁶⁸ Rozhovor s panem Ing. Pavlem Klepáčkem, místostarostou města Aše, ze dne 14. 3. 2016.

¹⁶⁹ Žáci ašské základní umělecké školy hrají tuto sobotu v Rosenthaltheatru v Selbu. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 8, s. 3.

¹⁷⁰ Tyršův stadion by se mohl stát moderním sportovištěm. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 14, s. 4.

¹⁷¹ Přátelé uprostřed Evropy nespí *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 34, s. 3.

proběhlo první jednání v Hranicích, na kterém byla domluvena finální podoba těchto dvou projektů.¹⁷² Na další setkání v Bad Elsteru přijeli starostové Ašska na kolech. Na tomto setkání bylo určeno, že za mapy turistických tras a cyklotras budou odpovídat zástupci Krásné a Rehau.¹⁷³ Dne 3. srpna 2012 podepisují starostové měst Aše a Markbreitu partnerskou smlouvu. Tato smlouva navazuje na spolupráci mezi současnými i bývalými občany Verněřova.¹⁷⁴ V září 2012 oslavili „Přátelé v srdci Evropy“ deset let ve svazku. K této příležitosti započala v aule ašského muzea 20. září výstava, která se podrobně a obsáhle věnovala realizovaným projektům v posledních deseti letech.¹⁷⁵

Projektů realizovaných spolkem „Přátelé v srdci Evropy“ je opravdu mnoho, proto jsou níže vypsány jen ty, co měly značný vliv na regionální rozvoj. Starostové měst Rehau a Bad Elsteru budou v letošním roce vyznamenáni ašskou radnicí za příkladnou a dlouholetou spolupráci. Z politických důvodů na německé straně však nebude oceněn bývalý starosta Rehau pan Edgar Pöpel, který byl u zrodu tohoto dlouholetého přátelství a měl enormní podíl na rozvoji ašského mikroregionu.¹⁷⁶

V roce 2009 se do Aše sjelo vedení sedmi bavorských okresů. Tématem byla česko-německá spolupráce. O Aši se na německé straně hodně diskutovalo, především kvůli aktivnímu přístupu a přátelské politice ze strany místní radnice. Bylo realizováno mnoho projektů s bavorskou stranou, například Mikulášský vrch, Sady míru, vrch Háj a další.¹⁷⁷

5.3.1 Obnovení tratě z Aše do Selbu

Tolik diskutované obnovení tratě z Aše do Selbu se do vstupu České republiky do EU nepodařilo a vyjednávání pokračovalo dále. Kvůli obnovení železniční trasy se konala dne 1. února 2008 tisková konference v německém Selbu. Česká i německá

¹⁷² Spolek Přátelé v srdci Evropy poprvé v Hranicích. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2006, roč. 7, č. 5, s. 3.

¹⁷³ Starostové z Ašska jeli na setkání do Bad Elsteru na kolech *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2006, č. 19, s. 3.

¹⁷⁴ V rámci slavností byla podepsána smlouva. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 30, s. 1.

¹⁷⁵ Města a obce ve svazku pracují přes deset let. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 35, s. 1.

¹⁷⁶ Rozhovor s panem Ing. Pavlem Klepáčkem, místostarostou města Aše, ze dne 14. 3. 2016.

¹⁷⁷ Významní bavorští politici v Aši. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2009, č. 19, s. 3.

strana zde vyjádřila podporu za obnovení trati.¹⁷⁸ Další jednání se událo dne 20. června 2008 v Aši, na kterém se sešli představitelé sdružení “Region Evropa střed“. Region Evropa střed je volné uskupení politiků z česko–bavorsko–saské oblasti (viz. Příloha II.), jehož snahou je tyto končiny nejen zviditelňovat a také, pokud je to třeba, aktivně vstupovat do důležitých témat (jako bylo v tomto případě rozvoj železniční dopravy). Nejvyšší političtí představitelé okresů Hof, Wunsiedel, Kulmbach, Vogtlandsko, Saale-Orla, Greiz a měst Hof a Plauen v Německu a českých měst Aš a Cheb podepsali memorandum, které zaslali bavorské ministryni hospodářství Emilii Müller.¹⁷⁹ Dalším zviditelněním podpory tratě byla historická jízda vlaku. Z Chebu dne 13. září 2008 vyjela historická souprava přes Aš až na hranice s Německem.¹⁸⁰ V roce 2011 zastupitelstvo města Selb, které nejevilo zájem o obnovu tratě, změnilo názor.¹⁸¹ Při návštěvě německé europoslankyně na ašské radnici starosta Selbu sdělil, že je pro obnovení tratě, ale odmítl jakoukoliv finanční spoluúčast.¹⁸² V tomto roce proběhlo též v německém městě Selb referendum místních obyvatel pod názvem “Má-li se město finančně spolupodílet na obnově trati z Aše do Selbu?“. Referendum bylo iniciováno aktivními občany a mělo 44% účast obyvatel.¹⁸³ Na tomto referendu dne 5. června 2011 si zvolilo téměř 66% zúčastněných spolufinancování a obnovu tratě.¹⁸⁴ Výsledkem byla ještě v témže roce změna na postu starosty a aktivní spoluúčast městského zastupitelstva. Dne 8. listopadu 2012 se zástupci z české strany (Ministerstvo dopravy, ČD, SŽDC, Karlovarský kraj, město Aš a další) a německé strany (Bavorské ministerstvo dopravy, Deutsche Bahn, BEG a další) sešli za společným cílem a tím byla obnova tratě Aš - Selb.¹⁸⁵ Jednalo se o setkání tzv. česko-bavorské pracovní skupiny, která připravuje podklady pro zprovoznění železniční tratě z Chebu před Aš do německého Hofu. Díky tomuto setkání se začalo počítat s provozem na trati od roku 2014. To však bylo nereálné a byl akorát způsoben zmatek v jízdních řádech.¹⁸⁶

¹⁷⁸ O obnovení železniční tratě se jednalo v Selbu. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 5, s. 3.

¹⁷⁹ Snaha o obnovu tratě Aš - Selb pokračuje. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 25, s. 4.

¹⁸⁰ Jízda historického vlaku - další akce za obnovu trati Aš - Selb. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 33, s. 1.

¹⁸¹ Trať do Selbu by uvítali mnozí. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 4, s. 1.

¹⁸² Německá europoslankyně na ašské radnici. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 16, s. 3.

¹⁸³ Rozhovor s panem Ing. Pavlem Klepáčkem, místostarostou města Aše, ze dne 14. 3. 2016.

¹⁸⁴ *Bürgerentscheid zur Bahnstrecke Selb-Plößberg - Asch* [online] Selb, 2011 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.selb.de/5405_Buergerentscheid_2011.html>.

¹⁸⁵ Další kroky za zprovoznění trati do Selbu. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 42, s. 4.

¹⁸⁶ Podaří se obnovit provoz na trati Cheb - Hof ještě letos? O jízdních řádech už se jednalo. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2013, č. 8, s. 3.

Slavnostní vyjetí vlaku proběhlo až 7. prosince 2015 ve 12:30 hodin z Chebu. Znovuotevření trati se neobešlo bez účasti ministra dopravy Dana Ťoka, bavorského státního ministra Joachima Herrmanna a spolkové státní tajemnice Dorothee Bär.¹⁸⁷

¹⁸⁷ PARLAMENTNÍ LISTY. *Ministr Ťok se zúčastní znovuotevření regionální železniční trati Aš – Selb* [online]. Praha : Parlamentní listy, 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Ministr-Tok-se-zucastni-znovuotevreni-regionalni-zeleznicni-trati-As-Selb-411470>>.

6 Evropská dimenze česko-německé příhraniční spolupráce

Fondy EU představují hlavní nástroj realizace evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti (HSS). Právě jejich prostřednictvím se rozdělují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony.¹⁸⁸ Příjemci finančních prostředků mohou být také nečlenské státy, které získávaly finance v rámci předvstupní pomoci. Na úrovni regionální politiky působí dva typy fondů, jsou jimi Fond soudržnosti a soubor strukturálních fondů.

6.1 Čerpání z předvstupních fondů

Dříve než se Česká republika stala v roce 2004 členem EU, čerpala v rámci regionální politiky EU finance z předvstupních fondů Phare (Poland and Hungary Aid for Restructuring of the Economy)¹⁸⁹ a ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-accession). Fond Phare poskytoval pomoc při plnění hospodářských, politických a správních reforem, které byly potřeba pro splnění podmínek stanovených pro vstup do společenství EU. Z tohoto fondu se na Ašsku začalo čerpat již od roku 1998, proto jsou zde záměrně zvoleny první dva projekty, které pomohly k rozvoji infrastruktury. Fond Phare byl založen v roce 1989 původně pouze pro Polsko a Maďarsko, avšak postupně i další přistupující země, nyní včetně Bulharska a Rumunska, začaly čerpat z tohoto fondu. Z fondu Phare byly financovány projekty, které napomáhaly překlenout hospodářskou a politickou propast mezi zeměmi bývalého východního bloku a západní Evropy.

První, kdo čerpal z předvstupních fondů bylo město Hranice. Hraničtí dodali na ministerstvo pro místní rozvoj v roce 1998 žádost o výstavbu kanalizace z fondu Phare. Z celkové hodnoty výstavby, která činila 74 mil. Kč, počítali s podporou z Phare ve výši 56 mil. Kč. Tato žádost byla předložena mimo systém hodnocení z důvodu ochrany perlorodky říční, která se vyskytuje ve zdejším povodí Rokytnice. Od té doby záleželo pouze na výběrovém řízení dodavatele a na tom, kdy dá ministerstvo pro místní rozvoj podklady do Bruselu na program Phare. Výstavba kanalizace byla plánována na rok

¹⁸⁸ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Informace o fondech. *Ministerstvo pro místní rozvoj: Evropské strukturální a investiční fondy* [online]. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2016 [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU>

¹⁸⁹ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Phare [online] Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2016 [cit. 2013-02-27], Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Historie-regionalni-politiky-EU-v-Ceske-republice/Predvstupni-nastroje/Phare>>

1999.¹⁹⁰ Jednalo se o první žádost na podporu Ašska z finančního fondu EU. Důležitým předělem realizace byl příjezd experta z Bruselu (středisko programu Phare) do Prahy v květnu 1998. Ten provedl kontrolu tendrové dokumentace pro výběrové řízení a následně prokonzultoval technickou stránku projektu.¹⁹¹ Hraničtí též dostali na projekt finance ze Státního fondu životního prostředí.¹⁹² Na podzim roku 2000 zdárně dokončili dílo, které ze tří čtvrtin financovala Evropská unie. K této příležitosti delegace Evropské Unie a starosta Hranic odhalili společně pamětní desku.¹⁹³

Druhým velkým projektem na Ašsku byla stavba obchvatu města Aše. Z programu Phare bylo na obchvat Aše vyčleněno 150 milionů Kč.¹⁹⁴ Kvůli nedostatkům v dokumentaci byla žádost ke konci roku 2000 vrácena Bruselem. Tím se plánovaný začátek stavby posunul na další rok.¹⁹⁵ Obchvat Aše šel již od roku 2001 podle harmonogramu. Koncem dubna 2002 vyjádřila svoji spokojenost s postupem stavby delegace Evropské komise.¹⁹⁶ V tom samém roce dne 31. října byl slavnostně zahájen provoz ašského obchvatu. Náklady na celkovou výstavbu dosáhly do výše 4,5 milionů Eur, z toho bylo čerpáno z prostředků Phare 3,27 milionů Eur.¹⁹⁷

Z představných fondů se na Ašsku čerpalo převážně na podporu zaostalé infrastruktury. Některé projekty měly za cíl odlehčit stále vzrůstající dopravě a odklonily ji na okrajové části Aše. Z fondu Phare se také čerpalo na přeshraniční výměnu studentů mezi školami od roku 1999 a vybudování cyklostezek na Ašsku.

6.2 Programové období 2007 - 2013

V programovém období 2007 – 2013 bylo na politiku soudržnosti ve všech členských státech vyčleněno více než 347 miliard EUR, což bylo více než třetina evropského rozpočtu pro toto rozpočtové období. V tomto programovém období sledovala regionální politika tři cíle, k jejichž dosažení měla v evropském střednědobém

¹⁹⁰ Peripetie s hranickou kanalizací. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 7, s. 6.

¹⁹¹ Kotelna, kanalizace i vlakové spojení budou. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 11, s. 4.

¹⁹² Z jednání hranických zastupitelů. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 5, s. 6.

¹⁹³ VRBATA, M. V Hranicích končí stavba kanalizace a čističky za desítky milionů korun. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2000, č. 1, s. 2.

¹⁹⁴ Střípky. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 16, s. 3.

¹⁹⁵ VRBATA, M. Silniční obchvat města se letos stavět nebude. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2000, č. 1, s. 1.

¹⁹⁶ Stavba obchvatu Aše jde do finíše. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 22, s. 1.

¹⁹⁷ Obchvat Aše konečně v provozu. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 45, s. 1.

rozpočtovém rámci (tzv. finanční perspektiva) prostřednictvím strukturálních fondů a Fondu soudržnosti vyčleněny výše zmiňované finance. V Ašském výběžku se čerpalo převážně z třetího cíle a tím byla Evropská územní spolupráce. Jednalo se o podporu přeshraniční spolupráce regionů na úrovni NUTS III nacházejících se podél všech vnitřních a některých vnějších pozemních hranic, které jsou od sebe obecně vzdáleny nejvýše 150 kilometrů. Dále byla podporována meziregionální a nadnárodní spolupráce regionů. Tento cíl byl financovaný z ERDF a v České republice pod něj spadaly všechny regiony.¹⁹⁸

V tomto období spolek „Přátelé v srdci Evropy“ realizoval jedenáct velkých projektů a třicet jedna malých projektů. Z toho dvacet jedna projektů probíhalo za spoluúčasti bavorské strany a stejný počet se saskou stranou. Spolupráce probíhala převážně se saským městem Bad Elster a s bavorským městem Rehau. Jako příklad jsou níže rozepsány tři velké projekty, které byly v tomto období realizovány a měly veliký význam pro regionální rozvoj.

V současné době dobíhají projekty financované z tohoto programového období.

6.2.1 Cyklostezka z Wunsiedelu přes Aš do Oelsnitz

V roce 2009 dostal projekt realizace cyklostezky spojující Aš a Wunsiedel od městského zastupitelstva zelenou. Město Aš mělo za partnera v rámci přeshraniční spolupráce bavorský okres Wunsiedel. Na projektu se město podílelo 2,5 miliony Kč.¹⁹⁹ Dotace z fondu přeshraniční spolupráce v rámci svobodného státu Bavorsko se vyšplhala na 25 milionů Kč.²⁰⁰ Dne 22. května 2010 byla slavnostně zahájena stavba cyklostezky v celkové délce 42 km.²⁰¹ Slavnostní předání hotového projektu městu Aš proběhlo dne 31. října 2011.²⁰² Ukončení projektu na německé straně v roce 2012 znamenalo otevření cyklostezky 29. července 2012.²⁰³ Na slavnostní otevření přišlo přes

¹⁹⁸ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Programové období 2007-2013*. [online] Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programove-obdobi-2007-2013>>.

¹⁹⁹ Plánuje se cyklostezka z Aše do Wunsiedelu. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2009, č. 39, s. 3.

²⁰⁰ Sdružení Ašsko zná dodavatele na realizaci stavby. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 7, s. 3.

²⁰¹ Cyklostezka Wunsiedel - Aš pomůže i chodcům. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 22, s. 3.

²⁰² Dva projekty v Aši jsou hotové. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 37, s. 4.

²⁰³ Sdružení Ašsko jednalo na radnici. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 25, s. 3.

150 lidí a starosta s místostarostou Aše vedli na kolech peloton jezdců až do Wunsiedelu.²⁰⁴

Na tento projekt plynule navázala v roce 2012 výstavba cyklostezky z Aše do saské Oelsnitz.²⁰⁵ Šlo o podobný projekt, který byl v rámci přeshraniční spolupráce realizován se saskou stranou. Stavba byla zahájena 17. dubna 2013 a na podzim se už cyklisté mohli dostat až do Oelsnitz.²⁰⁶

6.2.2 Revitalizace vrchu Háj a Park setkávání a sporu Aš - Fichtelberg

Zmínka o revitalizaci vrchu Háj padla poprvé v roce 2001.²⁰⁷ V roce 2008 dostalo město Aš na revitalizaci vrchu Háj v rámci přeshraniční spolupráce 130 mil. Kč.²⁰⁸ Z těchto financí se začal realizovat projekt stavby sportovního a rekreačního areálu.²⁰⁹ Město Aš spolu s bavorským Účelovým spolkem na podporu zimního sportovního střediska severských disciplín ve Smrčinách a městem Fichtelberg začali v roce 2009 realizovat společný projekt, který navazoval na aktivitu města Aše v rámci „Revitalizace vrchu Háj“. Šlo o projekt výstavby kempu a sociálního zařízení v blízkosti sportovního střediska. Ten začal později sloužit k výměnným pobytům mladých sportovců a bylo na něj vyčleněno 17 mil. Kč.²¹⁰ V červnu toho roku odstartoval projekt revitalizace vrchu Háj za příspěví 115 mil. Kč z dotačních fondů EU.²¹¹

V roce 2010 se po zimě stavební práce zase rozeběhly. Stavební práce zahrnovaly výstavbu in-line dráhy pro letní bruslení a zimní běžecké lyžování, lezeckou stěnu, areál minigolfu, pétanque a několik hřišť pro míčové hry. Na společný projekt se přijeli podívat zástupci města Fichtelberg a stanovil se datum slavnostního otevření na

²⁰⁴ Další cyklostezka byla slavnostně otevřena. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 28, s. 1.

²⁰⁵ VŠETEČKA, P. Začíná se budovat cyklostezka z Doubravy do Bad Elsteru. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 18, s. 2.

²⁰⁶ Na podzim dojedete po cyklostezce z Doubravy až do Adorfu. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2013, č. 16, s. 1.

²⁰⁷ Nový areál pro sportovce odstartoval. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 25, s. 1.

²⁰⁸ Aš získala miliony na úpravu vrchu Háj. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 34, s. 1.

²⁰⁹ Aš má projekt i peníze. Na úpravu okolí rozhledny. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 35, s. 8.

²¹⁰ Park setkávání a sportu Aš - Fichtelberg. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2009, č. 17, s. 1.

²¹¹ U rozhledny odstartoval projekt za 130 milionů. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2009, č. 24, s. 1.

28. srpna 2010.²¹² Ještě toho roku se zde začaly plánovat měkké projekty, které zahrnovaly výměnu sportovců a různé typy slavností a to jak se saskou, tak i s bavorskou stranou.²¹³ Dne 18. června 2010 proběhlo slavnostní předání obou projektů - Revitalizace vrchu Háj a Park setkávání a sportu.²¹⁴ Na slavnostní otevření se sjeli lidé z Ašska a bavorského Fichtelbergu. Dopoledne bylo vyplněno sportem a v odpoledních hodinách navázala plynule slavnost.²¹⁵ Tím byly projekty na české straně ukončeny.

Vrch Háj získal v roce 2011 cenu za nejzajímavější projekt. V této internetové soutěži se hodnotily projekty, které byly realizovány z v rámci přeshraniční spolupráce.²¹⁶

Dne 21. srpna 2011 přijel starosta a místostarosta Aše společně s místostarostou Hazlova do bavorského města Fichtelberg. Účelem návštěvy bylo slavnostní ukončení výstavby sportoviště na německé straně.²¹⁷

²¹² Do Aše přijeli zástupci Fichtelbergu, obce, která s Aší realizuje projekt pro sportovce. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 10, s. 1.

²¹³ VŠETEČKA, P. Letní slavnosti poprvé pod rozhlednou. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 13, s. 1.

²¹⁴ V pátek se otevírá pod rozhlednou. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 24, s. 1.

²¹⁵ I přes rozmary počasí si lidé vyšli v sobotu na oslav k rozhledně. Sportovci se zahřáli dopoledne pohybem. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 31, s. 1.

²¹⁶ Vrch Háj zvítězil v soutěži o nejzajímavější projekt. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 46, s. 2.

²¹⁷ Politici z ašského regionu navštívili Fichtelberg. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 31, s. 2.

Závěr

Česko-německá přeshraniční spolupráce se přirozeně rozvíjela už od počátku devadesátých let. Začátek této spolupráce na Ašsku lze datovat od otevření prvního hraničního přechodu Aš - Selb dne 1. července 1991.

Komunální politici se prostřednictvím otevírání hraničních přechodů a stezek od začátku snažili navázat a zprostředkovávat občanskou a krajanskou spolupráci. Od roku 1996 se vzhledem ke své poloze vedení města Aš věnovalo intenzivně rozvoji přátelských vztahů se sousedy v Bavorsku a Sasku. Dne 14. září 2000 byla uzavřena partnerská smlouva s městem Plauen. Tato smlouva měla však zejména proklamativní charakter a nedařilo se naplňovat konkrétní projekty. Společně s láznemi Bad Elster a Bad Brambach byl zpracován projekt „Zemská zahradní výstava pro Vogtland“, který vytvářel předpoklady pro možnost čerpání prostředků z předstrukturálních fondů. Na jeho základě byly poskytnuty prostředky na cyklotrasy pro Sdružení Ašsko či na rozvojovou studii Revitalizace Mikulášského vrchu nebo obnovu pomníku Dr. M. Luthera.

Významným partnerem ve spolupráci bylo město Rehau. Společně s ním a saskou Oelsnitz připravilo vedení města Aše projektový záměr s názvem „Od města k městu, od náměstí k náměstí“, který opět umožňoval čerpání prostředků z EU. Spolupráce s těmito městy vyústila v trilaterální smlouvu o spolupráci, která byla základem pro velmi aktivní a pestrou spolupráci.

Po změně vedení v sousedním městě Selb se výrazně změnil přístup z německé strany a zlepšila se spolupráce a komunikace s městem Aš. Velmi důležitým krokem bylo založení Sdružení Ašsko, které vzniklo na základě dohody mezi zastupiteli měst a obcí v ašském výběžku v roce 1999. Sdružení se v roce 2002 rozrostlo na 14 obcí a měst z Čech, Bavorska a Saska a význačnou měrou přispívá k regionálnímu rozvoji. Prvním počinem nově vzniklého mikroregionu „Přátelé v srdci Evropy“ bylo, po téměř šestiletém úsilí, zavedení autobusové linky mezi Aší a lázeňským městem Bad Elster.

Od roku 2007 se významně rozrostla spolupráce města Aše s městy Rehau a Bad Elster. Za pomoci fondů přeshraniční spolupráce bylo realizováno mnoho projektů na obou stranách hranice. Politická spolupráce nabrala nový směr, který významným způsobem ovlivnil rozvoj regionu. Byla postavena či opravena sportoviště, cyklostezky, náměstí, kostely a byla realizována řada dalších investičních i neinvestičních aktivit.

Také se podařilo v roce 2015 po čtvrt století obnovit železniční spojení mezi Aší a Selbem. Na německé straně přebrali iniciativu aktivní občané, kteří se v referendu o výstavbě železnice vyjádřili souhlasně. Díky tomu proběhla v předčasných komunálních volbách změna na postu starosty města Selb a výstavbě tratě už nestálo nic v cestě. V rámci mikroregionu „Přátelé v srdci Evropy“ si každé město a obec ze Sdružení Ašsko našlo svého přeshraničního partnera na realizaci projektů.

Zřetelný posun nastal také ve vztazích s krajanskými spolky ašských a verněřovských rodáků. Zejména v případě bývalých obyvatel obce Verněřov byly navázány přátelské vztahy mezi členy spolku, některými zastupiteli a dokonce i současnými obyvateli Verněřova. Tato spolupráce byla završena podepsáním „Kmotrovské smlouvy“ v roce 2001. Tím se sudetští Němci zřekli jakýchkoliv náhrad, které by souvisely s poválečným odsunem a soustředili se na rozvoj přeshraničních obcí Horních Pasek a Verněřova. Verněřovští rodáci se podíleli na opravě Petrovi studánky, obnově pomníků padlých ve světové válce a na obnově hřbitova ve Verněřově. Několikrát zcela nezištně poskytli hodnotné dary dětskému domovu v Aši. Z této spolupráce vzešla v roce 2012 partnerská smlouva mezi Aší a domovským městem verněřovských rodáků Markbreitem. Se spolkem ašských rodáků byla navázána spolupráce poněkud složitější, nicméně také významná. Tento spolek se například přímo podílel na obnově pomníku Dr. Martina Luthera či kostela v Podhradí a byl připraven s městem Aš spolupracovat na obnově dalších památek. Vyvrcholením dlouholeté spolupráce měst a obcí Ašského výběžku s oběma německými spolky bylo v roce 2016 slavnostní předání čestných občanství oběma předsedům spolků.

Spolek rodilých obyvatel Mokřin a Nebes na začátku 90. let za vlastní náklady zrekonstruoval mokřinský kostel a za pomoci místních i zdejší hřbitov. Jednalo se však pouze o jednorázovou spolupráci.

Rychlý vývoj politické spolupráce měl za následek stagnaci spolupráce občanské, která se až na výjimky dále nerozvíjela. Zůstaly však každoroční hranické slavnosti na Kaiserhammeru, Podhradské posvícení a baletní soutěž Ašský střevíček. Tyto slavnosti jsou dodnes hojně navštěvovány bývalými rodáky z těchto obcí. Pěvecké sbory tří zemí se dále scházejí a rozvíjí spolupráci v kulturní oblasti. V Aši přibýly různé letní slavnosti a koncerty pořádané většinou ve spolupráci s městy Rehau, Oelsnitz a Bad Elster. V rozvoji sportu a mládeže Aš převážně spolupracuje s městy Plauen, Fichtelberg a Bad Elster. Jako uznání za dlouholetou spolupráci dostanou v letošním roce starostové měst Bad Elsteru a Rehau ocenění od ašské radnice.

Přeshraniční spolupráce mezi městy na Ašsku je nyní na velmi vysoké úrovni. I přes to však není mezi českými obyvateli příliš velký zájem o kulturní akce financované z fondů EU. Euro skepse přetrvává i přes to, že se v roce 2003 vyjádřily dvě třetiny obyvatel pro vstup do Evropské unie. U občanů převládá v kulturní oblasti spíše zájem o oslavy a u mládeže o sportovní akce. Způsob, jak zkvalitnit upadající občanskou přeshraniční spolupráci, autor vidí ve větším zapojování škol a neziskových organizací zaměřených na rozvoj mládeže do kulturních programů pořádaných za pomoci fondů EU. Toho by se dalo dosáhnout prostřednictvím navázaných kontaktů, které školy a dětské domovy získávaly během posledních pětadvaceti let. Regionální politici mají možnost prostřednictvím mikroregionu „Přátelé v srdci Evropy“ pomoci těmto organizacím nalézt další přeshraniční partnery v okolních městech. Což je také jeden z hlavních cílů tohoto svazku.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. DUŠEK, J. *Faktory regionálního růstu a rozvoje : (se zaměřením na spolupráci měst a obcí ve Středočeském kraji)*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2011, 100 s. ISBN 978-80-87472-13-2.
2. HAIS, J. *Zedwitzové na Ašsku*. Aš : strojopis (osobní archiv), 1992. 2 s.
3. HANDL, V. *Comparative Czech and Polish Perspectives and Policies on the Eastern Enlargement of the EU and the Prominence of the German Factor*. Praha : Research support scheme, 2000. 54 s.
4. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha : Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
5. HRUŠKA, L. et al. *Strategický plán spolupráce v příhraniční oblasti Aš - Selb*. Moravská Ostrava : Proces, 2004. 119 s.
6. JIRKA, L. *Česko-německé vztahy: Přátelství na částečný úvazek?* Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Leoš Šatava, CSc. 52 s.
7. KOVAŘÍKOVÁ, Ch. *Česko-německé vztahy po roce 1989- vliv politiky SRN na integraci České republiky do Evropské unie*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ing. Radka Druláková, Ph.D. 50 s.
8. KUBŮ, F. *Dějiny Ašska do roku 1775*. Aš : strojopis (osobní archiv), 1991. 46 s.
9. ROLNÍKOVÁ, L. *Možnosti přeshraniční spolupráce na Chebsku*. Plzeň, 2013. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jiří Hegner. 57 s.
10. VÍT, J. *Ašsko : historický - turistický průvodce č.15*. Domažlice : Český les, 2000. 208 s. ISBN 80-86125-19-X.

Elektronické zdroje

1. *Bürgerentscheid zur Bahnstrecke Selb-Plößberg - Asch* [online] Selb, 2011 [cit. 2016-03-15]. Dostupné zWWW: <http://www.selb.de/5405_Buergerentscheid_2011.html>.
2. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Programové období 2007-2013*. [online] Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2016 [cit. 2016-03-

- 15]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programove-obdobi-2007-2013>>.
3. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Informace o fondech. *Ministerstvo pro místní rozvoj: Evropské strukturální a investiční fondy* [online]. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2016 [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU>
 4. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Phare [online] Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2016 [cit. 2013-02-27], Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Historie-regionalni-politiky-EU-v-Ceske-republice/Predvstupni-nastroje/Phare>>
 5. *Okres Hof* [online] EgroNet, © 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://egronet.de/cz/servis/egronet/kooperacni-partneri/okres-hof.html>>.
 6. *Okres Tirschenreuth* [online] EgroNet, © 2016 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://egronet.de/cz/servis/egronet/kooperacni-partneri/okres-tirschenreuth.html>>.
 7. PARLAMENTNÍ LISTY. *Ministr Ťok se zúčastní znovuotevření regionální železniční trati Aš – Selb* [online]. Praha : Parlamentní listy, 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Ministr-Tok-se-zucastni-znovuotevreni-regionalni-zeleznicni-trati-As-Selb-411470>>.
 8. Sdružení Ašsko. *Centrum pro regionální rozvoj České republiky* [online] Praha : Regionální informační servis, 2016 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.risy.cz/vyskakovaci-okno-mikroregiony?id=359&language=Cs>>.
 9. VRBATA, M. Historie města. *Aš oficiální web města*. [online]. Aš . Městský úřad Aš, 15.4.2008 [cit. 2016-01-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.muas.cz/historie-mesta/d-225721>>.
 10. SDRUŽENÍ AŠSKO. *Strategie rozvoje přeshraniční spolupráce oblasti Smrčiny/Fichtelgebirge - Analytická část. (Finální verze platná k 1. 4. 2013* [cit. 2016-03-10]). Dostupné také z WWW: <http://sa.obeckrasna.cz/images/DOKUMENTY/2015/Strategicke-plany/Analyza_assko_final.pdf> s. 99.
 11. Městský úřad Aš. *Region Evropa střed je pro obnovu železnice Cheb - Hof*. [online]. Aš : Městský úřad Aš, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.muas.cz/viz-foto/gs-13642>>.

Ostatní zdroje

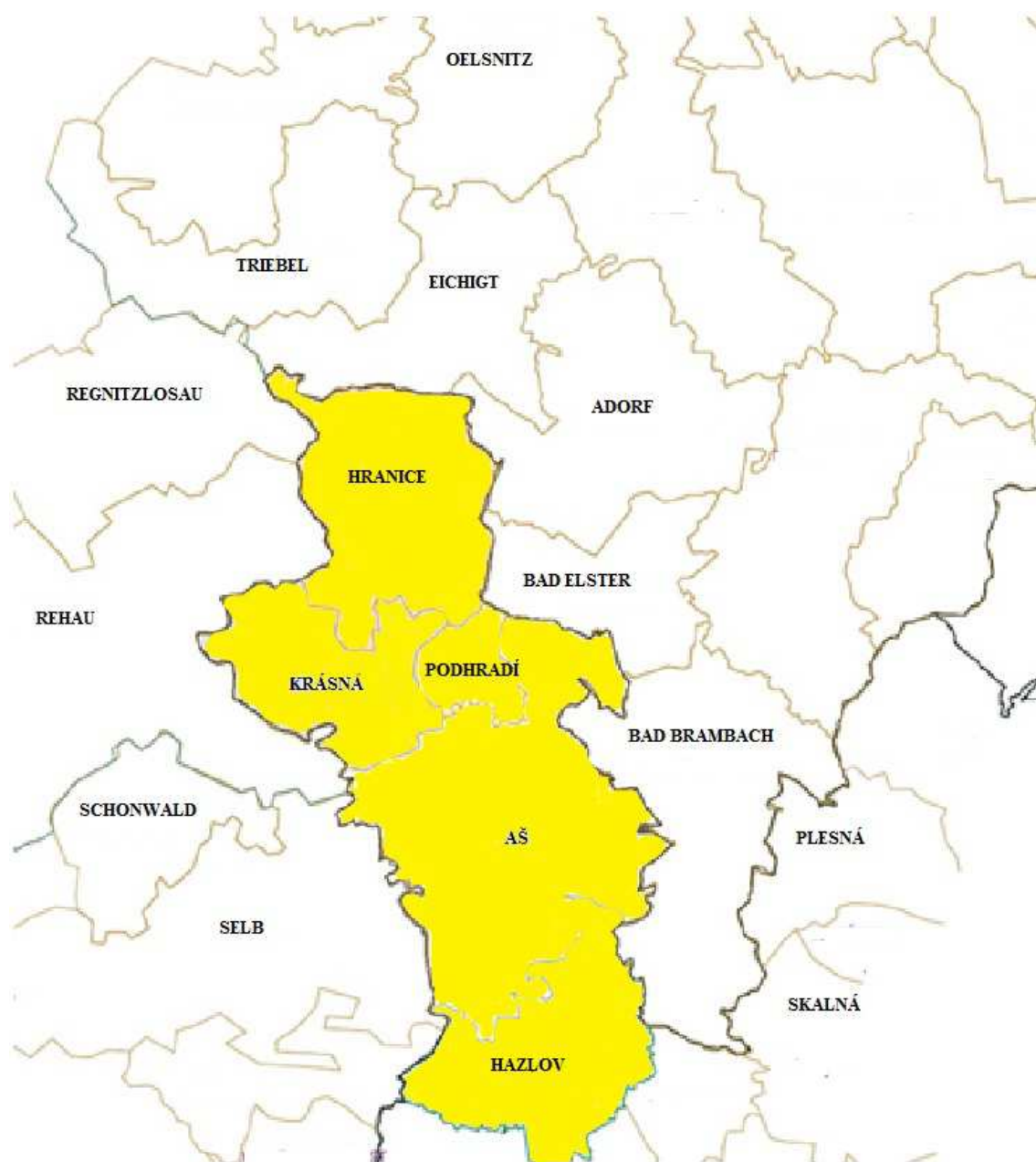
1. *Ašské noviny*. čtrnáctideník. Cheb : Skyepress, roč. 1990-2000.
2. *Listy Ašska*. regionální týdeník. Cheb : HB Print s. r. o., roč. 2000-2015.
3. *Ašsko*. Minulost a přítomnost, dialog. Aš : Renoviato, o. p. s., roč. 2001-2002.
4. Rozhovor s panem Ing. Pavlem Klepáčkem, místostarostou města Aše, ze dne 14. 3. 2016.
5. HANDL, V. Současné česko-německé vztahy : konstanty a proměnné. *Mezinárodní vztahy*. 1993, roč. 28, č. 4, s. 89. ISSN 0323-1844.

Seznam zkratk

BEG	Bayerische Eisenbahngesellschaft (Německá dopravní společnost)
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
SPD	Sociálnědemokratická strana Německa
SŽDS	Správa železniční dopravní cesty

Přílohy

Příloha I. Mikroregion „Přátelé v srdci Evropy“

Zdroj: SDRUŽENÍ AŠSKO. *Strategie rozvoje přeshraniční spolupráce oblasti Smrčiny/Fichtelgebirge - Analytická část. (Finální verze platná k 1. 4. 2013 [cit. 2016-03-10]).* Dostupné také z WWW: <http://sa.obeckrasna.cz/images/DOKUMENTY/2015/Strategie-plany/Analyza_assko_final.pdf> s. 8.

Příloha II. Region Evropa střed

Zdroj: Městský úřad Aš. *Region Evropa střed je pro obnovu železnice Cheb - Hof.* [online]. Aš : Městský úřad Aš, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.muas.cz/viz-foto/gs-13642>>.

Příloha III. Použité články z regionálních periodik

1. Aktivity verněřovských rodáků pokračují. *Listy Ašska. regionální týdeník.* Cheb: HB Print s.r.o., 2013, č. 39, s. 3.
2. Aktuální informace z jednání Rady města. *Listy Ašska. regionální týdeník.* Cheb: HB Print s.r.o., 2000, č. 13, s. 1.
3. Anonym vyhrožuje starostovi města Aše likvidací. *Listy Ašska. regionální týdeník.* Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 17, s. 1.
4. Aš a Bad Elster propojil autobusový spoj. *Listy Ašska. regionální týdeník.* Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 29, s. 1.

5. Aš má projekt i peníze. Na úpravu okolí rozhledny. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 35, s. 8.*
6. Aš získala miliony na úpravu vrchu Háj. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 34, s. 1.*
7. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992-2000.*
8. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 1, s. 1.*
9. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 18, s. 5.*
10. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 24, s. 5.*
11. Ašští architekti svému městu. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 8, s. 1.*
12. *Ašští prosadili svou představu partnerství. Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 48, s. 2.*
13. Bude chtít mít někdo od nás pokoj? *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 25, s. 3.*
14. Bude jezdit vlak mezi Aší a Selbem? *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2003, č. 17, s. 4.*
15. Bývalí rodáci se chtějí podílet na úpravě pietního místa ve Verněřově. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2003, č. 40, s. 7.*
16. Bývalý hřbitov obce Újezd připomíná pietní místo. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 18, s. 1.*
17. Co možná málokdo ví. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 11, s. 3.*
18. Co nového na ašském gymnáziu. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 2, s. 5.*
19. Co nového v Mokřínách. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 17, s. 2.*
20. Cyklostezka Wunsiedel - Aš pomůže i chodcům. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 22, s. 3.*
21. Cyklostezky - první výsledek společného snažení Sdružení Ašsko. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 19, s. 3.*
22. ČERNÍK, R. Kdy do Selbu? *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 2, s. 1-2.*
23. Češi a Němci spolu pečou. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2000, č. 13, s. 2.*

24. Češi i Němci si budou pomáhat při požárech. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 26, s. 3.*
25. Další cyklostezka byla slavnostně otevřena. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 28, s. 1.*
26. Další finance na obnovu cyklostezek. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 23, s. 8.*
27. Další kroky za zprovoznění trati do Selbu. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 42, s. 4.*
28. Další krůček do budoucnosti. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 8, s. 5.*
29. Den Evropy oslavili prací. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1993, č. 10, s. 1.*
30. Dle Torremolinské charty: Evropské charty regionálního a prostorového plánování.
31. Do Aše přijeli zástupci Fichtelbergu, obce, která s Aší realizuje projekt pro sportovce. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 10, s. 1.*
32. Dobrý člověk ještě žije... Advent ve Farní charitě. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1996, č. 3, s. 3.*
33. *Domovský spolek Rehau podporuje Aš jako centrum dialogu. Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 7, s. 1.*
34. Dřív to šlo bez trafa? *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, roč. 5, č. 18, s. 2.*
35. Dva projekty v Aši jsou hotové. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 37, s. 4.*
36. *Dvanáctého ve dvanáct aneb autobus z Aše do Bad Elsteru bude od tohoto pátku jezdit čtyřikrát denně. Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 28, s. 1.*
37. Evangelický kostel v Hranicích. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 1, s. 1.*
38. GERNEROVÁ. Vzpomínkový akt. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 16, s. 3.*
39. Gymnázium po 1. pololetí. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 4, s. 5.*

40. HADAČ, B. O nás, bez nás!. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 17, s. 2.*
41. HAIS, J. 1. červenec - začátek nové kapitoly. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 9, s. 1.*
42. Hasiči šesti obcí cvičili společně. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2006, č. 35, s. 3.*
43. HEINRICH, H. Vážený pane starosto, vážená městská rado. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1993, č. 23, s. 1.*
44. Hranický sloupek. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1993, č. 7, s. 5.*
45. Hranický sloupek. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 1, s. 6.*
46. Hranický sloupek. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 4, s. 6.*
47. Hranický sloupek. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 6, s. 4.*
48. Hranický sloupek. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 14, s. 5.*
49. Hranický sloupek. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 19, s. 5.*
50. Hranický sloupek. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 21, s. 6.*
51. Hranický sloupek. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 23, s. 4.*
52. Hřbitov ve Verněřově byl po úpravách v sobotu vysvěcen. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2007, č. 38, s. 1.*
53. I přes rozmary počasí si lidé vyšli v sobotu na oslav k rozhledně. Sportovci se zahřáli dopoledne pohybem. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 31, s. 1.*
54. Inovace vztahů ve velkém. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 4, s. 1.*
55. *Jednání o vzniku mikroregionu vrcholí. Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 16, s. 1.*
56. JETLEB, P. Česko německá slavnost v již neexistující vesničce Újezd. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 2000, č. 21, s. 5.*

57. JETLEB, P. Slavnostní odhalení Petrovy studánky. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 21, s. 3-4.*
58. Jízda historického vlaku - další akce za obnovu trati Aš - Selb. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 33, s. 1.*
59. K protestu použil spray. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2003, č. 44, s. 9.*
60. Kdy do Selbu a jak?. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, mimořádné číslo, s. 1.*
61. Komisař Evropské unie Günter Verheugen přislíbil Aši pomoc při realizaci některých projektů. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 15, s. 1.*
62. Kotelna, kanalizace i vlakové spojení budou. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 11, s. 4.*
63. KRYL, J. Hazlovský sloupek. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1993, č. 1, s. 6.*
64. KRYL, J. Setkání občanů Čech, Bavorska a Saska. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 13, s. 2.*
65. KUČERA, P. Slavnost smíření. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 9, s. 3.*
66. KUHN, A. Selb - Město porcelánu. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 6, s. 1.*
67. Kultura, *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 2000, č. 9, s. 6.*
68. Letem regionem z daleka i blízka. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 13, s. 8.*
69. Letem regionem z daleka i blízka. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 5, s. 8.*
70. Licence udělena nebyla. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1997, č. 9, s. 3.*
71. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 6, s. 1.*
72. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 41, s. 1.*
73. LUMPEOVÁ, L. Aš byla důstojným pořadatelem mezinárodní konference „Přátelé v srdci Evropy“ oficiálně na světě. *Ašsko. Minulost a přítomnost, dialog. Aš: Renoviato, o.p.s., 2002, č. 10, str. 4-11.*
74. LUMPEOVÁ, L. Přátelé v srdci Evropy zakládají svůj mikroregion. *Ašsko. Minulost a přítomnost, dialog. Aš: Renoviato, o.p.s., 2002, č. 4, str. 17.*

75. LUMPEOVÁ, L. Smlouvu podepíše v červnu, Ašsko. Minulost a přítomnost, dialog. Aš: Renoviato, o.p.s., 2002, č. 5, str. 9.
76. Máme k sobě blízko. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 3, s. 1-3.*
77. MATALA, P. Chceme bojovat společně. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 19, s. 1-2.*
78. MATALA, P. Zajímavá numizmatická památka. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1990, č. 8, s. 5.*
79. Města a obce ve svazku pracují přes deset let. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 35, s. 1.*
80. Na Kamence testovali atlasy. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 41, s. 4.*
81. Na podzim dojedete po cyklostezce z Doubravy až do Adorfu. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2013, č. 16, s. 1.*
82. Návštěva dětí 2. ZŠ ve škole v Rehau. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 7, s. 7.*
83. Nechtěli jsme, aby jednali o nás bez nás, říká ašský místostarosta. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 36, s. 1.*
84. Nejen učením žije škola. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 10, s. 3.*
85. Německá europoslankyně na ašské radnici. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 16, s. 3.*
86. No konečně. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 1, s. 2.*
87. Nová linka. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 4, s. 1.*
88. Nový areál pro sportovce odstartoval. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 25, s. 1.*
89. O ašském kostele. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 12, s. 3.*
90. O členství ve vznikajícím mikroregionu mají zájem další města. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 17, s. 6.*
91. O obnovení železniční tratě se jednalo v Selbu. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 5, s. 3.*
92. Občanští demokraté navrhnou vybudování Náměstí Evropy a domu česko-německého přátelství a porozumění. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 4, s. 1.*

93. Obchvat Aše konečně v provozu. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 45, s.*
94. Obyvatelé Domova pro seniory v Hranicích děkují. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 3, s. 9.*
95. *Od 1. října pod jednou střechou. Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1996, č. 21, s. 3.*
96. Otevření hraničních přechodů. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 21, s. 4.*
97. Park setkávání a sportu Aš - Fichtelberg. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2009, č. 17, s. 1.*
98. Peripetie s hranickou kanalizací. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 7, s. 6.*
99. PETRLÍK, O. Aš, silnice, železnice a životní prostředí. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 6, s. 2.*
100. PISK, V. Kultura. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 7, s. 5.*
101. PISK, V. Přátelské setkání pěvců. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 20, s. 4.*
102. Plánuje se cyklostezka z Aše do Wunsiedelu. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2009, č. 39, s. 3.*
103. Podaří se obnovit provoz na trati Cheb - Hof ještě letos? O jízdách řádech už se jednalo. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2013, č. 8, s. 3.*
104. Podpis "kmotrovské" smlouvy s bývalými Verněřovany z Marktbritu je na spadnutí. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 37, s. 1.*
105. *Pojedou za Verheugenem. Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 13, s. 1.*
106. Politici z ašského regionu navštívili Fichtelberg. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 31, s. 2.*
107. Poprvé u kamarádů v Hofu. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2007, č. 18, s. 9.*
108. Poznejme se blíže, žijeme tak blízko sebe. *Ašské noviny čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 12, s. 8.*

109. Pozvánka na zastupitelstvo. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 4, s. 3.*
110. Práci s dětmi - práce na českoněmecké budoucnosti. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 27, s. 7.*
111. Prvňáci z kamenky mají nové kamarády. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1997, č. 13, s. 9.*
112. Přátelé uprostřed Evropy nespí *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 34, s. 3.*
113. Přátelé v srdci Evropy. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 33, s. 1-2.*
114. Přátelé v srdci Evropy. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 42, s. 1 a 3.*
115. Představitel sudetských Němců Posselt míří do Aše. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 10, s. 1.*
116. Představitel sudetských Němců v Aši. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 14, s. 1.*
117. *Představitelé jedenácti obcí Ašska, Bavorska a Saska kývli na partnerství. Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 9, s. 1.*
118. Přechody. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 1, s. 3.*
119. Přeshraniční spolupráce se rozvíjí. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 2000, č. 13, s. 3.*
120. Rozhovor s panem Ing. Pavlem Klepáčkem, místostarostou města Aše, ze dne 14. 3. 2016.
121. Sdružení Ašsko jednalo na radnici. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 25, s. 3.*
122. Sdružení Ašsko zná dodavatele na realizaci stavby. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 7, s. 3.*
123. Setkání na Císařském hamru. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1992, č. 14, s. 1.*
124. Setkání v Dolních Pasekách. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2009, č. 39, s. 1.*
125. Snaha o obnovu tratě Aš - Selb pokračuje. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 25, s. 4.*
126. Společně s německými dětmi. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1996, č. 13, s. 5.*

127. Společnou rukou pro přírodu aneb chránili jsme perlorodky. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 24, s. 6.*
128. Spolek Přátelé v srdci Evropy poprvé v Hranicích. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2006, roč. 7, č. 5, s. 3.*
129. Spolupráce je potvrzena smlouvou. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 13, s. 4.*
130. Spolupráce německých a českých občanů v Mokřínách. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1996, č. 17, s. 8.*
131. Sportujeme společně aneb Sport bez hranic. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 28, s. 9.*
132. Starosta píše představiteli landsmanšaftu. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 6, s. 1.*
133. Starosta Plavna poprvé v Aši. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 2000, č. 22, s. 2.*
134. Starostové z Ašska jeli na setkání do Bad Elsteru na kolech *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2006, č. 19, s. 3.*
135. Stavba obchvatu Aše jde do finišu. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 22, s. 1.*
136. STEFFEN, C. Bismarckovy věže a mohyly, *Ašsko. Minulost a přítomnost, dialog. Aš: Renoviato, o.p.s., 2002, č. 10, s. 47-49.*
137. STROUHAL, A. Zahájení provozu další nové mezinárodní linky Aš - Selb. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1991, č. 9, s. 4.*
138. Střípky - Budeme se družit. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 22, s. 4.*
139. Střípky (a drby). *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 13, s. 3.*
140. Střípky (a drby). *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1995, č. 13, s. 3.*
141. Střípky (a drby). *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1994, č. 19, s. 3.*
142. Střípky. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 16, s. 3.*
143. Tady se stýkají hranice Čech, Bavorska a Saka, informuje deska. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 27, s. 1.*
144. Tradiční podhradské posvícení hojně navštěvují bývalí rodáci. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 24, s. 1.*

145. Trať do Selbu by uvítali mnozí. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 4, s. 1.*
146. *Třináct měst a obcí Ašska a Německa chystá úzce spolupracující svazek. Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2001, č. 38, s. 2.*
147. Turnaj O pohár Františka Pláničky i ze zahraniční účasti. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 25, s. 10.*
148. Tyršův stadion by se mohl stát moderním sportovištěm. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 14, s. 4.*
149. U rozhledny odstartoval projekt za 130 milionů. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2009, č. 24, s. 1.*
150. Událost podzimu 2002 v Aši. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 41, s. 1.*
151. V Aši vznikne významný česko-německý svazek "Přátelé v srdci Evropy". *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2002, č. 38, s. 2.*
152. V bývalé obci Újezd bylo živo. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2008, č. 27, s. 1.*
153. V pátek se otevírá pod rozhlednou. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2010, č. 24, s. 1.*
154. V rámci slavností byla podepsána smlouva. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2012, č. 30, s. 1.*
155. Věnce v Mokřínách. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1993, č. 24, s. 1.*
156. Verněřovský hřbitov se mění v pietní místo. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2004, č. 34, s. 3.*
157. Verněřovští rodáci dostali na setkání dárek. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2005, č. 40, s. 4.*
158. VESELÝ, A. Aš obnoví partnerské vztahy s Plavnem. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 2000, č. 7, s. 5.*
159. VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 18, s. 2.*
160. VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 15, s. 2.*
161. VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 12, s. 2.*

162. VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 15, s. 2.*
163. VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 14, s. 2.*
164. VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1998, č. 20, s. 2.*
165. VESELÝ, A. Slovo starosty. *Ašské noviny. čtrnáctideník. Cheb: Skyepress, 1999, č. 15, s. 2.*
166. VRBATA, M. Otevření železničního přechodu do Selbu brání finance. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2000, č. 10, s. 1.*
167. VRBATA, M. Silniční obchvat města se letos stavět nebude. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2000, č. 1, s. 1.*
168. VRBATA, M. V Hranicích končí stavba kanalizace a čističky za desítky milionů korun. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2000, č. 1, s. 2.*
169. Vrch Háj zvítězil v soutěži o nejzajímavější projekt. *Listy Ašska. regionální týdeník. Cheb: HB Print s.r.o., 2011, č. 46, s. 2.*